

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
 - 2.1.1 ความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
 - 2.1.2 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- 2.2 งานการเรียนการสอนตามขอบข่ายงานวิชาการ
 - 2.2.1 หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
 - 2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
 - 2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน
 - 2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

2.1.1 ความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ) จัดเป็นโรงเรียนเอกชนลักษณะหนึ่ง ที่จดทะเบียนดำเนินการในหมวด 2 มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 แต่เดิมเรียกกันตามภาษาท้องถิ่นว่า “ปอเนาะ” ดำเนินการเรียนการสอน โดยผู้มีความรู้ด้านศาสนาอิสลามและเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน เรียกกันว่า “โต๊ะครู” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.2528 : 3; อ้างถึงใน เรวดี กระโหมวงศ์และคณะ , 2546 : 5)

อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต กล่าวว่า ปอเนาะมีรากศัพท์มาจากภาษาอาหรับว่า “ฟูนดูก” หมายถึง ที่พัก โรงแรม

โมฮัมหมัด ไบกาเต็ม แห่งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ให้ความหมายปอเนาะไว้ว่า เดิมคำว่า “ปอเนาะ” นี้มาจากคำว่า “hotel” อันมีความหมายว่า ที่พัก ที่นักเรียนนักศึกษาต่างถิ่นที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ในสถาบันการศึกษา แต่ไม่มีที่พัก จึงต้องพากันสร้างที่พักกันเองขึ้นในลักษณะเป็นกระท่อมหรือกระท่อมหลังเล็กๆ ใกล้ำๆ สถานเรียนซึ่งชาวอาหรับเรียกว่า

“pondok” (อ่านว่า ปอนต็อก) และได้เพี้ยนมาเป็น ปอเนาะ ในประเทศไทยดังในปัจจุบันนี้

อุทัย หิรันโตะ กล่าวว่า ปอเนาะ หมายถึง สถานที่อบรมสั่งสอนศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิม เพื่อให้ความรู้ทางศาสนา สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ บำเพ็ญกิจประจำวัตตลอดจนการมีความสัมพันธ์ทางครอบครัวและมรดก

ปอเนาะถือเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเป็นสถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา

การจัดการศึกษาในรูปแบบของปอเนาะที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นแต่การเรียนการสอนไม่เป็นแนวเดียวกัน ไม่มีหลักสูตร ไม่มีชั้นเรียน ในปี พ.ศ. 2501 กระทรวงศึกษาธิการ โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรีได้วางโครงการพัฒนาการศึกษาทั่วประเทศ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 12 ภาค ในภาคศึกษาแต่ละภาคมีคณะกรรมการ 2 คณะ คือ คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาในภูมิภาคและคณะกรรมการที่ปรึกษาพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาค (มยุรี จารุปาน. 2518 :10) คณะกรรมการดังกล่าว ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาปอเนาะไว้ 4 ประการ คือ ให้ปอเนาะจดทะเบียนปรับปรุงอาคารสถานที่และมีการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตรประการสุดท้ายจัดให้มีการประเมินผลการสอนชั้นตัวประโยค โดยเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการ หลังจากนั้นรัฐจึงได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาปอเนาะเป็นกรณีพิเศษ และได้กำหนดนโยบายต่างๆเป็นระยะๆดังต่อไปนี้ (ศิริบุญ สุวรรณศิริและคณะ. 2532:10-12 อ้างถึงใน เรวัตี กระโหมวงศ์และคณะ , 2546 : 6)

พ.ศ. 2504 – 2508 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้ระเบียบการส่งเสริมปอเนาะมีชื่อว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคการศึกษา 2 พ.ศ. 2504” โดยมีสาระสำคัญคือปอเนาะที่สนใจจะปรับปรุงกิจการของปอเนาะให้ยื่นเรื่องราวจดทะเบียนต่อทางราชการ และถ้าปอเนาะใดจัดกิจการด้านการสอนได้ดีจะได้รับการอุดหนุนจากกระทรวงศึกษาธิการและวิชาชีพ ซึ่งมีปอเนาะจำนวนมากที่เข้ามาจดทะเบียน แต่ยังมีอีกบางส่วนที่ยังไม่แน่ใจถึงเลเพราะเหตุผลบางอย่าง

พ.ศ. 2508-2514 รัฐบาลได้อนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมปอเนาะที่จดทะเบียนแล้วแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และห้ามจัดตั้งปอเนาะขึ้นใหม่ตามข้อเสนอของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ทำให้ปอเนาะในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้และในส่วนของจังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช พังงา กระบี่ ตรัง ระนอง และภูเก็ต เข้ามาเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ 2497 และสนับสนุนโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2513 เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนทั้งศาสนา และสามัญให้ได้ผลดี

พ.ศ. 2517 กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดการโครงการทดลองโรงเรียนพี่เลี้ยงโดยคัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส เป็นโรงเรียนพี่เลี้ยงเพื่อร่วมในการปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามและรัฐได้ให้การอุดหนุนด้านการเงิน การส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญและวิชาชีพ และอุดหนุนด้านการเรียนการสอน

พ.ศ. 2502 – 2524 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และในปี 2525 ได้ออกพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ให้โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจึงเปลี่ยนเป็น “โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม”

พ.ศ. 2525 ปัจจุบันยุคที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้พยายามปรับปรุงพัฒนาในด้านการเรียนการสอน อาคารสถานที่ สร้างห้องประกอบการเรียนการสอนและด้านอื่นๆ

ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ได้กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนทุกประเภท ประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และครูใหญ่ ทำหน้าที่บริหารงานโรงเรียนเป็นไปตามระเบียบข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้รับใบอนุญาตหรือโต๊ะครูจะเป็นผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียนมีผู้จัดการ และครูใหญ่เป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนทั้งวิชาศาสนา วิชาสามัญและวิชาชีพ หัวหน้าครูมีหน้าที่ช่วยงานด้านวิชาการและดูแลข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนจะประกอบด้วยครูสอนวิชาศาสนา ครูสอนวิชาสามัญ ซึ่งเป็นครูที่โรงเรียนจ้างและครูที่เป็นข้าราชการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนส่งไปช่วยสอน

ในอดีตการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้แบ่งงานออกเป็น 5 งาน คืองานด้านวิชาการ งานบริหารบุคคล งานกิจกรรมนักเรียน งานธุรการและการเงิน และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เหล่านี้ ปฏิบัติในระดับค่อนข้างน้อยรัฐบาลจึงได้พยายามปรับปรุงพัฒนา ส่งเสริมและให้การอุดหนุน ทำให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนหนึ่งเจริญรุดหน้าไป แต่ยังมีโรงเรียนประเภทนี้อีกไม่น้อย ยังคงสภาพไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น ผู้บริหารขาดความรู้ด้านการบริหารโรงเรียน ครูสอนมีคุณวุฒิต่ำงบประมาณมีจำกัด (เรวดี กระโหมวงค์ และคณะ, 2546:8-10) แต่ในปัจจุบันนั้นการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้กำหนดงานบริหารการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษา พ.ศ. 2542 ซึ่งแบ่งไว้ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (อ้างถึงเฉลิมพล และชัน, 2550:11)

ปี พ.ศ. 2533 ได้มีการประชุมร่วมกันของผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย สำนักจุฬาราชมนตรี คาโต๊ะยุติธรรม ผู้ว่าราชการจังหวัดและโต๊ะครู เพื่อหา

แนวทางในการปรับปรุงการศึกษาในปอเนาะ โดยดำเนินการจากการจดทะเบียน การแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และเปลี่ยนแปลงเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นโรงเรียนตามมาตรา 15 (2) แห่งพระราชบัญญัติเอกชน พ.ศ. 2525 ตามลำดับ พร้อมกับการให้การอุดหนุนด้านการเงิน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ มาโดยตลอด

ปี พ.ศ. 2535 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบ เรียกว่า ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ พ.ศ. 2535 เพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการศึกษาให้ทันและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ โดยกำหนดคุณสมบัติของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (2) ที่มีความประสงค์จะปรับปรุงโรงเรียนเป็นโรงเรียนเอกชนมาตรา 15 (1) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2536: 31-37)

สำหรับการให้การอุดหนุนจากรัฐบาลแก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (1) และมาตรา 15 (2) นั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2536 เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด สามารถสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (1) กรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแบบทั่วไป จะได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ 40 ของค่าใช้จ่ายจากค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนภาครัฐซึ่งกำหนดให้รับเป็นรายเดือน และกรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่จัดตั้งโดยมูลนิธิหรือมัสยิดได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน ร้อยละ 60

2. ปอเนาะแบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (2) ได้รับการอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนตามประเภทของหลักสูตรการศึกษา โดยหักค่าธรรมเนียมการศึกษาที่โรงเรียนจัดเก็บจากนักเรียนทั้งปีออกดังนี้ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 1,670 บาท ต่อหัวต่อปี หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 1,720 บาท ต่อหัวต่อปี และหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน 1,660 บาท ต่อหัวต่อปี โดยแบ่งออกเป็นค่าตอบแทนโต๊ะครูร้อยละ 10 ของเงินที่ได้รับอุดหนุนทั้งหมด ค่าตอบแทนครูสอนศาสนาร้อยละ 40 และเป็นงบประมาณโรงเรียนร้อยละ 50

หลังจากนั้นในปี 2539 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับเปลี่ยนการให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอีกครั้ง กรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั่วไปได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน ร้อยละ 60 ส่วนกรณีที่เป็นมูลนิธิให้เงินอุดหนุนเต็มจำนวน (ร้อยละ 100) สำหรับอัตราการให้เงินอุดหนุนรายหัวแก่ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามล่าสุดในปี

2548 นั้น ในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาในโรงเรียนที่เป็นมูลนิธิได้รับ 9,420 บาท/คน/ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้รับ 10,525 บาท/คน/ปี ขณะที่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับ 11,425 บาท/คน/ปี ขณะที่ปอเนาะแบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (2) ที่ได้เปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญนั้นได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนจำนวน 685 บาท/คน/ปี (สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย,ม.ป.ป.; อ้างในเฉลิมพล และชัน,2550 : 12-13)

2.1.2 การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทยมีวิวัฒนามานาน ตั้งแต่สมัยล้านนาไทยและกรุงสุโขทัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน,2536:80;อ้างถึงใน เรวัติ กระโทมวงศ์และคณะ, 2546 : 7-8) โดยในระยะแรกๆกลุ่มเอกชนที่เข้ามาจัดการศึกษาคือ กลุ่มศาสนา ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มศาสนาคริสต์ และกลุ่มศาสนาอิสลาม โดยกลุ่มศาสนาคริสต์มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่วิทยาการต่างจากกลุ่มของศาสนาอิสลามที่มุ่งจัดการศึกษา ให้ผู้นับถือศาสนาอิสลามและเพื่อมุ่งชำระรักษาศาสนาของตนไว้เท่านั้น (สนอง คັນสนยุทท์และมยุรี จารุปาน, 2532: 32) กิจการของโรงเรียนเอกชนต่างๆในระยะแรกดำเนินไปได้อย่างเสรีและมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆรัฐจึงต้องตราพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 และพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2476 เพื่อควบคุมการดำเนินการของโรงเรียนเอกชนและส่งเสริมให้เอกชนจัดตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นเรื่อยมาทั้งสายสามัญและสายอาชีพควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาของรัฐ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2536 : 81) ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนมาจนถึงปัจจุบันและมีบทบาทมากขึ้น ในการช่วยการจัดการศึกษาทดแทนส่วนที่รัฐจัดได้ไม่เพียงพอ ทั้งในระดับการศึกษาก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา (มยุรี จารุปาน , 2532 : 10) โดยมีรูปแบบของการเรียนการสอนเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน รูปแบบที่ 1 คือ การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนในสายสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมต้น มัธยมปลาย และโรงเรียนอาชีวศึกษา เป็นโรงเรียนตามกฎหมายประเภท 15(1) รูปแบบที่ 2 คือ การจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของคนหลายกลุ่มคน เป็นโรงเรียนตามกฎหมายประเภท 15 (2) ส่วนรูปแบบที่ 3 คือ การจัดการศึกษาพิเศษ และการจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่มีลักษณะพิเศษ หรือ มีความบกพร่องในทางร่างกายหรือทางสมอง และจัดให้แก่ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ เป็นโรงเรียนตามกฎหมายประเภท 15 (3)(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2536 : 28)

การบริหารงานวิชาการ คือ การร่วมมือกันของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและนำมาซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการศึกษาในส่วนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม(ปอเนาะ) ก็เช่นเดียวกัน ซึ่งจะต้องบริหารงานวิชาการทั้งด้านวิชาศาสนาและวิชาสามัญ โดยการร่วมมือกันของบุคลากรเพื่อกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมและดำเนินกิจกรรมนั้นให้เกิดผลดีต่อนักเรียนเป็นสำคัญ

การที่จะบริหารงานวิชาการให้เกิดผลสัมฤทธิ์นั้น โรงเรียนต้องนำเอากระบวนการวางแผนมาใช้เป็นเครื่องมือกำหนดงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้เพื่อช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีจุดประสงค์ ลดความขัดแย้ง ความซ้ำซ้อน และสามารถครอบคลุมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถคาดคะเนถึงปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น (อัมภา บุญช่วย, 2537 : 52) สำหรับกระบวนการจัดทำแผนและบริหารแผนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้เสนอไว้ 5 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. ขั้นเตรียมการวางแผน เป็นขั้นของการกำหนดหน้าที่ สร้างเครื่องมือหาวิธีปฏิบัติ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และเตรียมการอื่นๆ เพื่อสนับสนุนให้การวางแผนดำเนินการได้
2. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเป็นขั้นของการได้มา ซึ่งพื้นฐานของการวางแผน ทำให้ทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการและความต้องการหรือผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์
3. การวางแผน เป็นขั้นของการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมายที่ต้องการจะปฏิบัติ โดยครอบคลุมกิจกรรมในการดำเนินงาน เวลา วัสดุอุปกรณ์ และเงิน
4. การดำเนินงานตามแผน เป็นขั้นที่มีความสัมพันธ์กับการวางแผนต่างกัน ตรงขั้นนี้จะต้องลงมือปฏิบัติจริงตามที่กำหนดไว้
5. การประเมินผล เป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการวางแผน ช่วยให้ทราบผลการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์เพียงใดเป็นขั้นของการเปรียบเทียบผลงานกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2532 : 4-5)

ในส่วนของหลักสูตรที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ

1. หลักสูตรอิสลามศึกษาคือหลักสูตรอิสลามศึกษาพ.ศ. 2546
(กระทรวงศึกษาธิการ , 2546 : 5-6)
กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้
ช่วงชั้นที่ 1 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 1-3 (อับดีคาอียะฮ)

- ช่วงชั้นที่ 2 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 4 - 6 (อิบตีดาอียะฮฺ)
 ช่วงชั้นที่ 3 ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง ปีที่ 1 - 3 (มุตะวัชชีฎะฮฺ)
 ช่วงชั้นที่ 4 ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย ปีที่ 1 - 3 (ชานาอียะฮฺ)
2. หลักสูตรวิชาสามัญคือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544
 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 8)
 กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้
 ช่วงชั้นที่ 1 ระดับประถมศึกษา ปีที่ 1-3
 ช่วงชั้นที่ 2 ระดับประถมศึกษา ปีที่ 4-6
 ช่วงชั้นที่ 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีที่ 1-3
 ช่วงชั้นที่ 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีที่ 4-6

2.2 งานการเรียนการสอนตามขอบข่ายงานวิชาการ

ปัจจุบันขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษา ซึ่งกำหนดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น มี 4 งาน ได้แก่ งานด้านวิชาการ งานด้านงบประมาณ งานด้านการบริหารงานบุคคล และงานด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งจากงานบริหารทั้ง 4 ด้านดังกล่าว งานด้านวิชาการถือเป็นงานหลักและเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดประสงค์หลักของสถานศึกษาก็คือ การให้การศึกษาและการฝึกอบรมให้แก่เยาวชนของชาติเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต ดังนั้นงานวิชาการ จึงถือเป็นงานสำคัญของการบริหารการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งต้องบริหารงานวิชาการทั้งด้านสามัญและศาสนา งานวิชาการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง (นิตยา เพ็ชรไทยพงศ์, 2545:11; เรวดี กระโหมวงศ์และคณะ, 2546:15 ; อ่างในเฉลิมพล และชนัน, 2550 :16)

ดังนั้น งานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญและการบริหารก็จะต้องมีความรู้และความเข้าใจในขอบข่ายของงานวิชาการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียนดำเนินการและเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่นักเรียนมีหลากหลายและหลายด้าน จึงได้สรุปขอบข่ายในด้านวิชาการไว้เป็น 4 ด้านคือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ประมวลงานวิชาการจากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

2.2.1 หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรถือเป็นหัวใจหลักในการจัดการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่นำไปสู่เป้าหมาย หากว่าหลักสูตรไม่มีความชัดเจนระบบการจัดการเรียนการสอนก็ย่อมจะประสบความสำเร็จได้ยาก ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ดังที่ท่านบิรมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((من سلك طريقا يتغى فيه علما سهل الله له طريقا الى الجنة))

(رواه أحمد, 1980: 7965)

ความว่า “ผู้ใดก็ตามที่ต้องการเดินทางมุ่งหน้าไปยังแนวทางใดแนวทางหนึ่ง(จำเป็นที่สุด) ที่เขาจะต้องมีความรู้ในแนวทางนั้นและอัลลอฮ์ ﷻ จะให้ความสะดวกแก่เขาไปสู่สวรรค์”

(บันทึกโดย Ahmad , 1980 : 7965)

จากหะดีษดังกล่าว ได้บอกถึงความชัดเจนและเป้าหมายที่ผู้เกี่ยวข้องต้องรับรู้และศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจ และสามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนต้องนำหลักสูตรไปใช้ก็จำเป็นต้องรู้และเข้าใจถึงข้อมูลด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ โดยสิ่งแรกที่ควรศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรคือ ความหมายของหลักสูตร

2.2.1.1 ความหมายของหลักสูตรและการนำไปใช้

หลักสูตรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะดำเนินการในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพราะในหลักสูตรจะมีตัวกำหนดในการดำเนินการ ทั้งด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์ต่างๆทั้งผู้สอนและผู้เรียนเกิดความเข้าใจร่วมกัน และสามารถที่รู้ถึงเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งหลายฝ่ายจะต้องรับรู้และต้องเข้าใจด้วยกัน ดังที่ ฟารามาส บิรมุฮัมมัด (2546 : 20) (อังโน เกลิมพล และซัน, 2550 : 18) ได้กล่าวเปรียบเทียบไว้ว่า “ ผู้ที่ละมอดก็ต้องการพื้นฐานของการละมอด ผู้ที่จะถือศีลอดก็จะต้องรู้หลักเงื่อนไข และข้อห้ามในการถือศีลอด” อัลกุรอานถือเป็นหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ครอบคลุม และสมบูรณ์ที่สุด ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾

(يوسف : 111)

ความว่า และมัน(อัล-กุรอาน)เป็นการแจกแจงทุกสิ่งทุกอย่าง และเป็น การชี้ทางที่ถูกต้องและเป็นการเมตตาแก่หมู่ชนผู้ศรัทธา (ยูซุฟ : 111)

ดังนั้นความครอบคลุมในทุกๆองค์ความรู้ของอัลกุรอานนั้นคงจะปฏิเสธไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นทางโลกหรือทางธรรมก็ตาม หากได้ศึกษาอัลกุรอานจะพบว่าหลายองค์การได้ ชี้ให้เห็นถึงศาสตร์ต่างๆที่ได้รับไว้ใ้อัลกุรอานอย่างน่าอัศจรรย์ (ชะฮัน, 1993:426) แน่นอน ที่สุดการกำหนดหลักสูตรจะเป็นการบอกแนวทางการปฏิบัติต่อไปให้เกิดความชัดเจนและเที่ยงตรง การจัดการเรียนการสอนก็จำเป็นที่จะต้องรู้และเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร

คำว่าหลักสูตร ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Curriculum ซึ่งเป็นคำที่มีรากศัพท์จาก ภาษาละตินว่า Currere ตามความหมายเดิม หมายถึง (Running Course) เส้นทางสำหรับ รถแข่งของชาวโรมัน ซึ่งนักขับรถแต่ละคนต้องฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อไปให้ถึงจุดหมายปลายทางได้ (Ibrahim Mustafa , 1972 : 957 ; หรรษา นิลวิเชียร , ม.ป.ป : 4)

คำว่าหลักสูตร เป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย มีนักวิชาการและนักการ พัฒนาหลักสูตรมีความเข้าใจที่แตกต่างกัน (อาจมีความหมายกว้างขวางตามแต่ผู้ใช้จะเข้าใจ และ หมายถึงอะไรบ้างบางครั้งการกล่าวถึงหลักสูตรจึงยากแก่การที่จะเข้าใจให้ตรงกัน, สมาน ลิ้มปี เสวตกุล , ม.ป.ป : 132)

หลักสูตรการเรียนการสอนภาษาอาหรับเป็นการพัฒนาและการนำไปใช้ในการที่ จะรู้และเกิดความเข้าใจในด้านภาษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจและแนวทางในจุดประสงค์ คือความ เข้าใจในอัลกุรอานและอัลหะดีษ ในด้านความเข้าใจนั้นจำเป็นที่จะต้องเข้าใจภาษา ในด้าน ภาพรวมของการเข้าใจภาษาจะต้องประกอบด้วย หลักไวยากรณ์ เสียง เป็นต้น(รูสดี อะห์มัด ตออีมะห์, 1982 :28)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ รายวิชาที่กำหนดไว้ให้ศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการ พัฒนาหลักสูตรระดับชาติ ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดว่าด้วยจุดหมาย แนวทางวิธีการ และเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะคติ และพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา

ดังนั้นคำว่าหลักสูตร หมายถึง แผนการจัดมวลกิจกรรม ความรู้และประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการและคุณลักษณะพฤติกรรมด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และทัศนคติที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ซึ่งจะมีลักษณะเป็นแบบแผนที่ประกอบด้วยความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมต่างๆการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ดังนั้น หลักสูตรซึ่งเป็นแม่บทในการจัดการศึกษา จึงมุ่งเน้นสอนให้ผู้เรียนเป็นคนดีสมบูรณ์พร้อมทุกด้าน สามารถดำรงตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การให้การศึกษาจึงไม่ใช่การให้เรียนหนังสือวิชาการต่างๆเพียงอย่างเดียว (อ้างในเฉลิมพล และชัน, 2550 :187; นุกูล ชูบุญ , 2539 :12 ; สิทธิเดช ไชยทองพันธ์ , 2543 :10; อามีเนาะ มามู , 2543:28; เนาวาลย์ ปานากากาเซ็ง, 2544:18; อ้างจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน , 2542 : 8; เสาวนีย์ เขาวโรจน์, 2544:9; นิตยา มัสเยาะ, 2545: 17; ฮัจยะ มาลินี, 2546:8)

เกษียร หูเซน (Kauthar Hussien , 2004 :3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติ ตรงกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด (หนังสือ อดิตจาฮาด ฮาดิยะฟีล มานาฮิจ วา ตูรูกุด์คริส)

ภิญโญ สาร (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรตามทัศนะของนักบริหารการศึกษา ว่า โครงการศึกษาที่กำหนดให้นักเรียนเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามแผนบริหารการศึกษา

สุมิตร คุณานุกร (2523 :1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า โครงการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2534:14) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า ลักษณะเน้นรายวิชา หรือเน้นเนื้อหาสาระ หรือประสบการณ์ของผู้เรียน โดยจะเป็นประสบการณ์ใดก็ได้ เพื่อผ่านเข้าไปในการรับรู้ของผู้เรียน (หนังสือการพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ)

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2516:5) ได้ขยายความหมายของหลักสูตรว่า มวลกประสบการณ์ทั้งหลาย ที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทัศนคติแบบพฤติกรรม กิจวัตรและสิ่งแวดล้อมเมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็ประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2518 : 1) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. รายวิชาที่ทางโรงเรียนกำหนดสอนและรวมทั้งวัสดุหลักสูตรอื่นๆ

2. รายวิชาที่จัดสอนให้กับเด็ก

3. รายวิชาที่ทางโรงเรียนเปิดสอน

4. การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งทางโรงเรียนจัดเสนอแนะขึ้นไว้

คำริ บุญชู (2544 : 7) ได้กล่าวในเรื่องหลักสูตรว่า องค์ความรู้ ประสบการณ์ และกิจกรรมทั้งหลายที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในทางตรงและทางอ้อม

กูด (Good, 1973 : 7) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการคือ ประการแรก หลักสูตรคือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้อ่านหรือรับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาสำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพละศึกษา หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น ความหมายของหลักสูตรดังกล่าวหมายถึงหลักสูตรรายวิชา

ประการที่สอง หลักสูตรคือ ค่าโครงสร้างของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้พื้นฐานหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป ความหมายในข้อนี้หมายถึงหลักสูตรทั้งฉบับ รวมทั้งวิชาเข้าด้วยกัน

ประการที่สาม หลักสูตรคือ กลุ่มวิชาและจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เข้าเรียนมาได้รับการแนะนำของโรงเรียนหรือสถาบันศึกษา ความหมายข้อนี้หมายถึงหลักสูตรทั้งฉบับ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่งและประสบการณ์ส่วนหนึ่ง

บีเน ทอปเฟอร์ และ อเลสซี (Beane Toepfer and Alessi, 1986 : 28 อ้างถึงใน ทรุฆา นิลวิเชียร , ม.ป.ป : 4) ได้แบ่งความหมายของหลักสูตรเป็น 3 ประการ คือ

1. หลักสูตร คือ เอกสารต่างๆประกอบไปด้วย คำอธิบายเนื้อหา วัตถุประสงค์ ทักษะ รายชื่อหนังสือแบบเรียน เป็นต้น

2. หลักสูตร คือ วิชาต่างๆที่โรงเรียนกำหนดให้เรียน ทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก และยังรวมถึงสิ่งต่างๆที่โรงเรียนกำหนดให้นักเรียนได้เรียนหลักสูตร คือ สิ่งที่นักเรียนจะต้องเรียนประกอบด้วยสาระสำคัญต่างๆ เช่น จุดประสงค์การเรียนรู้ ข้อเท็จจริง หลักการ มโนทัศน์ เป็นต้น

3. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ของผู้เรียนจะเกิดจากการวางแผน สิ่งทีวางแผนไว้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นจริงเสมอไป อาจเกิดก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นเท่านั้น

บ็อบบิท (Bobbitt, ม.ป.ป) ได้ให้ความหมาย หลักสูตรว่า รายการของสิ่งต่างๆที่เด็กและเยาวชนต้องทำ และมีประสบการณ์ด้วย วิธีการพัฒนาความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ดังกล่าวให้ดี เพื่อสามารถดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ได้

แคสเวลล์ และแคมเบล (Caswell and Campbell, ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนได้รับภายใต้การแนะนำของครู

วิลเลอร์ (Wheeler,ม.ม.ป.) ได้ให้ความหมายหลักสูตรว่า เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

สรุปแล้ว หลักสูตรคือ มวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ทั้งในและนอกหลักสูตรซึ่งโรงเรียนจัดขึ้น เพื่อช่วยให้เด็กพัฒนาทุกๆด้าน และผู้เรียนมีการพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

2.2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยมีนักการศึกษาสรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง (ม.ป.ป.) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ 9 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา
5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดคัลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่า จะเป็นไปในรูปแบบใด
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันที่จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติที่ได้ผล
9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาเมื่อการจัดหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพทัน เหตุการณ์ย่อมได้กำลังคนที่มีคุณภาพ

2.2.1.3 ระดับของหลักสูตร

หลักสูตรในแง่ของการปฏิบัติสามารถแบ่งได้ 3 ระดับ คือ

1. หลักสูตรระดับชาติ

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น

3. หลักสูตรระดับโรงเรียน

นอกจากนี้ สังกัด อุทรานันท์ (ม.ม.ป.) ได้สรุปตามแนวความคิดของแม็คเนล (McNeil) ซึ่งได้อ้างถึงข้อเสนอของกู๊ดและคณะ (John I Good and Others) เกี่ยวกับระดับของหลักสูตรว่ามี 5 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับอุดมการณ์ (Ideal Curriculum)
2. หลักสูตรระดับปกติ (Formal Curriculum)
3. หลักสูตรระดับการรับรู้ (Perceived Curriculum)
4. หลักสูตรระดับปฏิบัติการ (Operation Curriculum)
5. หลักสูตรระดับประสบการณ์ (Experiential Curriculum)

2.2.1.4 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรในการที่จะจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้นประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงการเรียนการสอน มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายและสรุปในด้านองค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้

สมิทร คุณานุกร (2523 : 9) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร (Curriculum Component) มี 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

1. ความมุ่งหมาย (Objective)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

ภิญโญ สาร (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า หลักสูตรทุกชนิด ทุกระดับและทุกรูปแบบจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะทั้งระดับชั้นและเฉพาะวิชา
2. มีเนื้อหาที่ได้คัดเลือกและจัดระเบียบสาระสำคัญไว้อย่างเหมาะสมตามทฤษฎีการเรียนและทฤษฎี การสอน
3. มีโครงการหรือคำแนะนำในการวัดหรือประเมินผลของการเรียนการสอนไว้ด้วย

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 ประการ คือ

1. การกำหนดแนวทาง หรือเจตนารมณ์ของหลักสูตร ได้แก่ หลักการ และจุดหมาย
2. เนื้อหาสาระ ได้แก่ โครงสร้าง เนื้อหาของหลักสูตรและเวลา
3. การจัดกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ แนวทางเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์ที่วางไว้ รวมทั้งเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น หนังสือ หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือแบบฝึกหัด บัตรงาน และแผ่นภาพ คู่มือครู และแผนการสอน

4. การวัดผลและประเมินผล

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2546 : 234) ได้กล่าวในหนังสือกระบวนการจัดหลักสูตรสถานศึกษาแนวคิดสู่การปฏิบัติว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย 8 ส่วน มีดังนี้

1. จุดหมายของหลักสูตร
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
3. โครงสร้างหลักสูตร
4. มาตรฐานเรียนรู้และสาระเรียนรู้
5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
7. ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ

ธีรารัง บัวศรี (2542 : 8-9) ได้ให้ความหมายขององค์ประกอบหลักสูตรว่า (อ้างในหนังสือทฤษฎีหลักสูตร มีดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและแห่งชาติในเรื่องการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร หมายถึง ลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือประสบการณ์
4. จุดประสงค์ของรายวิชา หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

6. จุดประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ทักษะความสามารถหลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

8. การประเมินผล หมายถึง การประเมินการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวีดิทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาเทคโนโลยีการศึกษาและอื่นๆที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

2.2.1.5 ประเภทของหลักสูตร

หลักสูตรสามารถที่จะแบ่งออกเป็นประเภทได้ ดังนี้ (วิชัย คิสสระ,2535: 20-24 ; สิทธิเดช ไชยทองพันธ์ ,2543:11; อ้างจาก วิชัย แหวนเพชร,2530 ; อ้างถึงใน เฉลิมพล และชัน ,2550 : 20-22)

1. หลักสูตรยึดเนื้อหาวิชา เป็นหลักสูตรที่จัดเนื้อหาสาระและความรู้ออกเป็นวิชาโดยไม่สัมพันธ์กับวิชาใด เน้นเนื้อหาวิชามาก เช่น วิชาต่างๆที่จัดให้มีการเรียนในโรงเรียน หลักสูตรระยะสั้นต่างๆ และเป็นหลักสูตรที่เนื้อหาสาระของหลักสูตรถูกกำหนดโดยผู้ที่มีความรู้ในสาขาวิชานั้นอย่างกว้างๆแล้วพยายามแยกแยะแบ่งออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน

2. หลักสูตรแบบกว้างหรือหลักสูตรหมวดวิชา เป็นการจัดวิชาที่รวมเอาเนื้อหาวิชาที่มีสาระเกี่ยวข้องกันใกล้เคียงกัน มาผสมผสานรวมไว้ที่เดียวกันจัดเป็นกลุ่มวิชาหรือหมวดวิชา ให้เกิดการผสมกลมกลืนของเนื้อหา และเพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินด้วย เช่นการรวมวิชาการเกษตร การจัดการในบ้าน งานช่างพื้นฐาน และงานประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ จากวัสดุท้องถิ่นเป็นกลุ่มการทำงาน เป็นต้น

3. หลักสูตรประสบการณ์ เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทและส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมการเรียนที่มีประโยชน์และตรงตามวัตถุประสงค์ที่เขาตั้งไว้ กิจกรรมต่างๆที่ผู้เรียนมีประสบการณ์นั้นจะเป็นไปตามที่เขาถนัด และสนใจ ทั้งนี้จะต้องตรงตามที่กำหนด

ไว้ในหลักสูตรด้วย ซึ่งผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ตรง คือได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมและเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรม หรือการกระทำของตนเอง ซึ่งผลการเรียนจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง

4. หลักสูตรสัมพันธ์ เป็นหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กันในหมวดวิชาหรือระหว่างวิชา ซึ่งแนวคิดของหลักสูตรนี้เป็นแนวคิดที่จะพยายามขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นในหลักสูตรหมวดวิชา เนื่องจากหลักสูตรหมวดวิชานั้นมีขอบเขตของเนื้อหาที่กว้าง ทำให้เกิดการซ้ำซ้อน อีกทั้งการกำหนดครุให้ยู่ตามหมวดวิชาจะทำให้ขาดความสัมพันธ์ในเนื้อหาที่ต่างหมวดวิชากัน

5. หลักสูตรสหสัมพันธ์ หรือหลักสูตรแบบกว้างเป็นหลักสูตรที่ยึดหลักความสัมพันธ์หรือความใกล้เคียงของเนื้อหาและจุดมุ่งหมาย รวมเป็นหมวดวิชาใหญ่ ซึ่งหลักสูตรนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาหลักสูตรหมวดวิชาแต่ละหลักสูตรนี้จะมีลักษณะกว้างมากกว่า

6. หลักสูตรแกนกลาง เป็นหลักสูตรที่มุ่งจะประสานสัมพันธ์วิชาต่างๆเข้ามาร่วมกัน เพื่อสนองความต้องการและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงชีวิตความเป็นอยู่สัมพันธ์กับการเรียนรู้โดยกำหนดวิชาใด วิชาหนึ่ง เป็นแกนกลางของหลักสูตร วิชาที่เป็นแกนกลางต้องเป็นวิชาที่เด่นๆเป็นหลักพื้นฐานทั่วไปของการดำรงชีวิตในสังคม ไม่ว่าจะอยู่ภาคไหนๆก็ตาม ส่วนอีกกลุ่มวิชาหนึ่งเป็นวิชาการโดยจะสอนสัมพันธ์กับวิชาแกน ซึ่งหลักสูตรแกนกลางนี้จะมุ่งเน้นการแก้ปัญหา ไม่ว่าจะปัญหาส่วนบุคคลหรือส่วนรวมก็ได้ และจะเปลี่ยนบทบาทครูไปเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาเป็นรายบุคคลและรายหมู่นักเรียน ซึ่งจะมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาโดยตรง

7. หลักสูตรบูรณาการหรือสหวิทยาการ เป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์เรียนรู้ต่างๆเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่คัดเลือกมาจากหลายสาขาวิชา แล้วจัดเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ของประสบการณ์ เป็นการบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์สัมพันธ์และต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต

8. หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เป็นหลักสูตรที่เน้นความต้องการของสังคม เป็นศูนย์กลางเนื้อหาสาระให้มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงของคนในสังคม นั่นคือ สังคมต้องการอย่างไร ก็กำหนดลงไปหลักสูตรและให้ผู้เรียนเรียนตามหลักสูตรนั้น

2.2.1.6 รูปแบบของหลักสูตร

การกำหนดรูปแบบของหลักสูตรและจัดเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร โดยหลักสูตรแต่ละรูปจะมีจุดมุ่งหมาย โครงสร้างของชนิดหลักสูตร

ที่แตกต่างกันออกไป การสร้างหลักสูตรแต่ละครั้ง ยุคและสมัย จึงต้องคำนึงถึงพื้นฐานที่แตกต่างกัน มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. แนวความคิดหรือปรัชญาในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน
2. จุดเน้นของความมุ่งหมายแตกต่างกัน
3. เกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาบรรจุในหลักสูตรแตกต่างกัน
4. การจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้แตกต่างกัน
5. การเน้นวิธีการเรียนการสอนแตกต่างกัน
6. จุดเน้นการประเมินผลการเรียนแตกต่างกัน

จากหลักเกณฑ์ความแตกต่างกันของหลักสูตรที่ได้กล่าวข้างต้น พอจะจำแนกรูปแบบของหลักสูตรได้ 8 รูปแบบ ดังนี้

1. หลักสูตรแบบเนื้อหาวิชาหรือแบบรายวิชา (The Subject Curriculum)
2. หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา (Correlated Curriculum)
3. หลักสูตรแบบหมวดวิชาหรือสหสัมพันธ์ (The Broad Field Curriculum)
4. หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ (The Activities and Experience)
5. หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (The Social Process and Life Function Curriculum)
6. หลักสูตรแกนกลาง (The Core Curriculum)
7. หลักสูตรแบบเอกัตภาพ (The Individual Curriculum)
8. หลักสูตรบูรณาการ (The Integrated Curriculum)

หลักสูตรมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบก็จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด ไม่สามารถที่จะบอกได้ว่าหลักสูตรรูปแบบใดดีที่สุด เพราะหลักสูตรประเภทหนึ่งอาจจะเหมาะสมกับสภาพสังคมแบบหนึ่งแต่ไม่เหมาะสมกับอีกสังคมหนึ่ง ขึ้นอยู่กับการกำหนดจุดมุ่งหมาย และความต้องการของแต่ละสังคม

2.2.1.7 การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการที่จะจัดการกับระบบการศึกษาเพื่อให้มีทิศทางที่ชัดเจนและต่อเนื่อง แน่นอนที่สุดหากขาดการจัดการหลักสูตรจะทำให้การเรียนการสอนไร้ทิศทาง หลักสูตรจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่งตลอด โดยไม่มีการแก้ไข การพัฒนาหลักสูตรนั้น เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทันต่อยุคสมัยที่มีการ

เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ถ้าจะให้ความหมายของคำว่าพัฒนาหลักสูตรก็คือ ในภาษาอังกฤษว่า Curriculum Development หมายถึง (อ้างใน เฉลิมพล และชัน, 2550 : 22) การนำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้ว ทั้งหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น มาปรับปรุงโครงสร้าง เนื้อหาและมวลประสบการณ์ทั้งหลายในหลักสูตรเดิม ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลยและรวมถึงการผลิตเอกสารต่างๆ สำหรับผู้เรียนด้วย เพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ดีขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ในส่วนของพัฒนาหลักสูตรนี้มีคำศัพท์อีกหลายคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับการพัฒนาหลักสูตร เช่นคำว่า การออกแบบหลักสูตร การจัดทำหลักสูตร

การออกแบบหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการเลือกองค์ประกอบต่างๆ ตลอดจนเทคนิคและวิธีการทั้งหมดในการจัดทำหลักสูตร

การจัดทำหลักสูตร ก็มีความหมายกับการออกแบบหลักสูตรคือ มีความหมายในลักษณะการดำเนินการจัดทำหลักสูตร และในลักษณะการจัดเนื้อหาสาระและประมวลประสบการณ์ในหลักสูตร (บรรพต สุวรรณประเสริฐ, 2544 : 15 ; เสาวนีย์ เขาวโรจน์, 2544 : 12 ; อ้างใน เฉลิมพล และชัน, 2550 : 22)

สุมิตร คุณานุกร (2523:221) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่ามีขอบเขตรวมถึงการสร้างหลักสูตรใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่สร้างขึ้นแล้วให้มีความเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาและสังคม. สวัสดิ์ จงกล (2529:144) กล่าวว่า งานพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการข้อกำหนดของหลักสูตร ไปทำรายละเอียดในด้านเอกสารและกิจกรรมต่างๆ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมการศึกษาในสถานศึกษาดำเนินการได้แก่ การจัดทำรายละเอียด เช่นคู่มือหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู กำหนดการสอน ฯลฯ เพื่อเป็นเอกสารประกอบหลักสูตร สอดคล้องกับ เซเลอร์และ อเล็กซานเดอร์

นักวิชาการได้ให้ความรู้พื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร โดยจะต้องศึกษาข้อมูลหลายๆด้าน ซึ่งข้อมูลอาศึกษาจากแหล่งต่างๆคือ (สุมิตร คุณานุกร, 2523 : 10)

1. ข้อมูลทางปรัชญา
2. ข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการแต่ละสาขา
3. ข้อมูลที่ได้จากจิตวิทยาการเรียนรู้
4. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสังคมของผู้เรียน
5. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
6. ข้อมูลที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางเทคโนโลยี

ภิญโญ สาร (ม.ป.ป.:450) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรที่ต้องอาศัยข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งโดยสรุปดังนี้

1. ข้อมูลจากวัฒนธรรมและชนบประเพณีของชาติ
2. ความต้องการและความจำเป็นของสังคม
3. ลักษณะอุปนิสัยของพลเมืองในประเทศ และตัวการอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร
 - 3.1 คือ ตัวนักเรียนซึ่งจะเป็นผู้เรียนตามหลักสูตร
 - 3.2 วิธีสอนและกระบวนการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตร
 - 3.3 ความต้องการในด้านวัฒนธรรม เพราะการศึกษาเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง
 - 3.4 เนื้อหาของวิชาการที่จะนำมาบรรจุในหลักสูตร ซึ่งควรจะตรงกับความต้องการของสังคม ตรงกับอุปนิสัยของนักเรียน และเหมาะสมกับวิธีการ สอนและกระบวนการเรียนตามปกติ

ระวีวรรณ ศรีครั้น (526 : 237-240) ได้กล่าวว่า ความจำเป็นของงานพัฒนาหลักสูตรนั้นเกิดจากสาเหตุหลายประการ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
2. แนวความคิดและผลงานวิจัยทางด้านจิตวิทยา
3. ความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและบทบาทของสถาบันการศึกษา
4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ชัยงค์ พรหมวงศ์ (ม.ป.ป. : 23-29) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน โดยกำหนดไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมาย
2. กำหนดหลักการ
3. กำหนดโครงสร้างของหลักสูตร
4. ขอร่างเนื้อหาและประสบการณ์
5. กำหนดสื่อการสอน
6. นำหลักสูตรไปใช้

ในการจัดขั้นตอนของกระบวนการการพัฒนาหลักสูตร พงจะสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรควรที่จะกำหนดขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์หาปัญหาความต้องการของสังคม

2. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. กำหนดเนื้อหาที่เหมาะสม
4. คัดเลือกแนวทางการเรียนการสอน
5. กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล

การจัดระดับต่างๆของการพัฒนาหลักสูตร มีการจัดของการพัฒนา 4 ระดับ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะกว้าง เอกสารหลักสูตรระดับนี้คือ หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และคู่มือการใช้หลักสูตรเป็นต้น

2. การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำเอาหลักสูตรระดับชาติมาปรับปรุงสาระสำคัญที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยการจัดทำประมวลการสอน ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดทำรายละเอียดต่อไป

3. การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นการปรับปรุงประมวลการสอนโดยวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหา เวลา ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและจัดทำเป็นโครงการสอน

4. การพัฒนาหลักสูตรระดับชั้นเรียน เป็นการปรับโครงการสอนให้สอดคล้องกับนักเรียน วิธีสอน สื่ออุปกรณ์การสอน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยจัดทำเป็นแผนการสอน

การพัฒนาหลักสูตรทั้ง 4 ระดับ จะต้องสอดคล้องกันเพื่อให้บรรลุซึ่งปรัชญาการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นโรงเรียนที่ควรแก่การพัฒนาการในด้านหลักสูตรระดับโรงเรียนและระดับห้องเรียน ซึ่งเป็นการเอาหลักสูตรไปใช้ พร้อมทั้งดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและศักยภาพของโรงเรียน พร้อมดำเนินการประเมินผลการใช้อย่างจริงจัง

2.2.1.8 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

หลักสูตรที่ดี ถือเป็นปัจจัยในการที่จะดำเนินการจัดทำหลักสูตร การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ผู้บริหาร ครูผู้สอนสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ดี มีประสิทธิภาพ และเกิดผลดีต่อผู้เรียน หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ คือ

1. หลักสูตรควรมีความคล่องตัว และสามารถปรับปรุงและยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆที่เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

2. หลักสูตรควรเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การเรียนการสอน ได้บรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. หลักสูตรควรได้รับการจัดทำ หรือพัฒนาจากคณะบุคคลหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้ปกครอง ประชาชน นักวิชาการ นักพัฒนาหลักสูตร และผู้บริหาร ได้มีส่วนร่วมและรับรู้ในการจัดทำหลักสูตร

4. หลักสูตรจะต้องจัดได้ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติ

5. หลักสูตรควรมีกิจกรรมกระบวนการ และเนื้อหาสาระของเรื่องที่สอน บริบูรณ์เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และพัฒนาการเรียนผู้เรียนในทุกๆด้าน

6. หลักสูตรควรบอกแนวทาง ด้านสื่อการสอน การใช้สื่อ การวัด และการประเมินผลไว้อย่างชัดเจน

7. หลักสูตรควรมีลักษณะที่สนองความต้องการและความเข้าใจ ทั้งของนักเรียนและสังคม

8. หลักสูตรควรส่งเสริมความเจริญงอกงามในตัวผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

9. หลักสูตรควรชี้แนะแนวทางกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติ ได้ด้วยตนเอง จากสื่อต่างๆที่อยู่รอบตัว

10. หลักสูตรควรจัดทำมาจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ อย่างรอบคอบ เช่น ข้อมูลทางด้านปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นต้น

11. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหา และกิจกรรมต้องเหมาะสมกับธรรมชาติ และความต้องการของผู้เรียน

12. เนื้อหาและประสบการณ์ต้องสอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิตของผู้เรียน ประสบการณ์ต้องเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน (สุจิตต์ เหล่าเจริญสุข ,2546:12-13)

นอกจากที่ได้กล่าวแล้ว ลักษณะของหลักสูตรที่ดีอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากก็คือ หลักสูตรต้องมีความชัดเจน ไม่ต้องคาดเดาในการนำมาปรับใช้กับการปฏิบัติจริง เพราะประโยชน์ที่ได้รับอาจจะน้อยลงหรือไม่เกิดประโยชน์เลย อัลลอส ทรงตราว่า

﴿ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ﴾

(النجم: 28)

ความว่า และแท้จริงการคาดคะเนนั้น จะไม่อำนวยความสะดวกอันใดแก่ความจริงได้ (อันนัจมี : 28)

2.2.1.9 หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546

ในอดีตหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้มีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงมาโดยตลอด บางครั้งการปรับปรุงต่างๆ ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ จึงจำเป็นที่จะต้องระดมนักพัฒนาหลักสูตรจากหลายหน่วยงานมาจัดทำหลักสูตรขึ้น และในที่สุดก็ได้ผลิตหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 445/2546 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานอิสลาม ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ที่เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยลงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2546 (นายปองพล อดิเรกสาร) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

จากหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามถูกใช้สมบรูณ์ครบทุกระดับชั้นในปีการศึกษา 2548 โดยมีสาระสำคัญดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 :3-9)

1. หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาอิสลามศึกษามีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้จัดการศึกษาเน้นความรู้คู่คุณธรรม จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรอิสลามศึกษาไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับอิสลามศึกษา ที่มุ่งให้มุสลิมทุกคนได้รับการศึกษาด้านอิสลามศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนถือปฏิบัติหลักการอิสลามในการดำรงชีวิต
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรจัดการศึกษาทุกรูปแบบครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

2. จุดหมาย

หลักสูตรอิสลามศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อศาสนาอิสลาม โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และรอซูล ﷺ ปฏิบัติตามหลักคำสอนของอิสลาม ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
2. สามารถให้ความคิดเห็นและเหตุผลในการวิจัย พิจารณาปัญหาต่างๆ โดยปราศจากความมกมาย มีความคิดสร้างสรรค์ ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองชุมชนและประเทศชาติ
3. มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในวิชาศาสนา ภาษาอาหรับ ภาษามลายู และวิทยาการต่างๆ สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของสังคมมุสลิมให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
4. มีความภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และเสียสละเพื่อส่วนรวม
5. มีความสามัคคี รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุข
6. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักการอิสลาม
7. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีคุณภาพ และบุคลิกภาพที่ดี
8. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม
9. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า

3. โครงสร้าง

เพื่อให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวทางปฏิบัติในการจัดหลักสูตรของสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษา ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1	ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น	ปีที่ 1 - 3
ช่วงชั้นที่ 2	ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น	ปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง ปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย ปีที่ 1-3

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็นกลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มศาสนาอิสลาม

2.2 กลุ่มสังคมและจริยธรรม

2.3 กลุ่มภาษา

หลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถความถนัดความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตัวเอง ตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญของคารพัฒนาผู้เรียนได้แก่การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมายมีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธ

ภาพที่ดี ซึ่งครูทุกคนต้องทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเอง

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาอิสลามศึกษา

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาอิสลามศึกษา

2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 6 อิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 และอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 3

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นขึ้นตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลา

หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 (อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1 – 3) มีเวลาเรียนประมาณปีละ 350 – 500 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 2 – 2.5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 (อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 – 6) มีเวลาเรียนประมาณปีละ 350 – 500 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 2 – 2.5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 (อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1–3) มีเวลาเรียนประมาณปีละ 500 – 650 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 2.5 – 3 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 (อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1–3) มีเวลาเรียนประมาณปีละ 650 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 3 ชั่วโมง

1. การจัดหลักสูตร

หลักสูตรอิสลามศึกษา เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นถึงชั้นอิสลามศึกษาตอนปลาย สำหรับผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัชยาศัย

หลักสูตรอิสลามศึกษาที่สถานศึกษานำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้นกำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้างๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจัดการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม สถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพ ปัญหา ความพร้อม เอกลักษณะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาใน แต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด และสถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาต่างๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นขึ้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 3 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 (อต 4 – อต 6) ช่วงชั้นที่ 3 (อก 1 – อก 3) และช่วงชั้นที่ 4 (อป 1 – อป 3) และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้นๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้น 1 (อต 1-อต3) นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้นขึ้น ควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 3 กลุ่มในทุกช่วงชั้นให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับการพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาระดับอิสลามศึกษาตอนต้นถึงระดับอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปีและชั้นอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1 - 3 จัดเป็นหน่วยกิจดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 อิสลามศึกษาตอนต้น 1–6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาอิสลามศึกษา หลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการ

เรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 อิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1-3 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเองและพัฒนาบุคลิกภาพ ส่วนการพัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุข ภาพส่วนตนและชุมชน ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 อิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1-3 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิชาการ เพื่อให้เกิดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อ และการประกอบประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ ลักษณะหลักสูตรในช่วงนี้จัดเป็นหน่วยกิจเพื่อให้มีการยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งด้านวิชาการ

7. การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ 3 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม การจัดเวลาเรียนสำหรับช่วงชั้นที่ 1 และ 2 อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 2-2.5 ชั่วโมง สำหรับช่วงชั้นที่ 1 อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาในโรงเรียน ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อให้สามารถเรียนวิชาอื่นได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ได้แก่ ภาษามลายู และภาษาอาหรับ ด้านการอ่าน และการเขียน ดังนั้นการฝึกทักษะด้านการอ่านและการเขียน จึงควรใช้เวลาประมาณ 50 % ของเวลาเรียนทั้งหมดของแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกวิชารวมทั้ง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ในการจัดเวลาเรียนทางโรงเรียนจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการเรียนรู้ เพื่อเกิดการพัฒนาด้านการอ่านและการเขียนมากขึ้น สถานศึกษาต้องจัดใน

ลักษณะบูรณาการที่มีภาษาอาหรับและภาษามลายูเป็นหลักเน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง ปฏิบัติจริง พัฒนาทักษะการสื่อสาร การคิด

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการที่จะนำหลักสูตรปฏิบัติ เพื่อขยายในการจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความสามารถในการที่จะดำเนินการที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรและสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

2.2.2.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอน (Instruction)

ความหมายของการจัดการเรียนการสอน คือ กระบวนการดำเนินการกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ ผู้บริหารและครูจัดให้แก่ผู้เรียนทุกชั้นตอนหรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ประกอบด้วย การวางแผนการสอน การดำเนินงานสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นการรวมหลายกิจกรรมเข้าด้วยกันคือ การจัดชั้นเรียน การจัดผู้เรียนเข้าเรียนการจัดครูเข้าสอน การจัดทำกำหนดการสอน และตารางสอนรวมถึงการจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการสอน ในการจัดการเรียนการสอนที่ดีนั้นทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมทั้งผู้บริหาร ครูและนักเรียน มีผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานงานด้านการเรียนการสอนถือเป็นงานหลักของครูผู้สอน ผู้บริหารและผู้สอนต้องให้ความสำคัญที่จะน่านักเรียนไปสู่เป้าหมายที่หลักสูตรต้องการได้ และในส่วนของการบริหารงานวิชาการด้านการเรียนการสอนนั้น ผู้บริหารต้องยึดหลักการจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตร เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง โดยจะต้องจัดครูเข้าสอน จัดหาสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามความจำเป็นกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูจัดทำและใช้แผนการสอน ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อให้จัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้จำเป็นที่จะต้องมี การนำองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งหมดมาสู่กระบวนการปฏิบัติที่ถูกต้องและเป็นระบบด้วย (ชัยน์ มุฮัมมัด ซาฮาดะฮ์ ม.ป.ป. 177; สายพิณ โสภานุรักษ์ธรรม,2538:6; อามีเนาะ มามู,2543:36; เนาววาลย์ ปานากาเซ็ง,2544: 18 , อ้างจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2542: 8 ; วีระศักดิ์ รักษ์โพธิวงศ์ ,2544: 12 ; นิตยา มัสเราะ ,2545: 25;อ้างใน เฉลิมพล และชัน,2550: 29)

การใช้ภาษาอาหรับในการพูดเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันจะต้องประกอบด้วย
(มานัฟ มัฮดี นูหามัด, 1998: 14)

1. ความต้องการของตัวเองและเกิดความคิดก่อนที่จะแสดงคำพูดออกมา
2. การพูดออกมาต้องมีชัดเจน
3. การพูดที่ออกมาบริเวณฝีปากสามารถที่ผู้ฟังเกิดการโต้ตอบ
4. ความเชื่อมโยงระหว่างผู้พูดและผู้ฟังมีตอบสนองกัน

2.2.2.2 ความสำคัญของการเรียนการสอน

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้สอนและผู้เรียน การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นที่สำคัญ เพราะกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ที่ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเทคนิควิธี สื่อการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศ จะต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอนจึงจะทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผล สามารถที่จะกล่าวถึงความสำคัญได้ดังนี้

1. เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระต่างๆ ที่ศึกษาร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
2. ช่วยเพิ่มพูนทักษะความชำนาญให้ผู้เรียนในสาระที่เรียนรู้
3. สร้างเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนรู้
4. ผู้เรียนสามารถนำสิ่งต่างๆ ที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
5. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดในชีวิตได้
6. เป็นพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
7. ส่งเสริมความเจริญงอกงามทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาแก่ผู้เรียน
8. ทำให้เกิดการค้นพบวิทยาการใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีพ ฯลฯ

การพูดภาษาอาหรับจำเป็นที่จะต้องประกอบด้วย 2 อย่าง คือ (อินตวน สียะห์, 1994:91)

1. พัฒนาด้านความเข้าใจของตัวอักษร คำศัพท์ และหลักไวยากรณ์ ในการที่เขียน ประโยค

2. การรู้จักความแตกต่างระหว่างประโยชน์บทความและการพูดของคนอาหรับที่มีหลายชนเผ่า

2.2.2.3 องค์ประกอบของการเรียนการสอน

การเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายองค์ประกอบ คือ ผู้เรียน ผู้สอน หลักสูตร วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ การวัดและประเมินผล และสภาพแวดล้อม ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะดำเนินการสอนได้ดี ทำให้ผู้เรียนบรรลุสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ นั่นก็ต่อเมื่อผู้สอนได้รู้จักและเข้าใจลักษณะของผู้เรียนเป็นอย่างดี การพัฒนาการเรียนการสอน คือ การสร้างบรรยากาศของการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน ดังที่อิมามอัลเจมาฮะลีได้ได้ทัศนะว่า ครูที่ดีต้องรู้จักในเนื้อหาที่จะสอน และการสอนทุกครั้งต้องมีการเตรียมแผนการสอนล่วงหน้า มิฉะนั้นแล้วการเรียนการสอนก็จะไม่มีประสิทธิภาพ (Khan , 1986 :83; อ้างใน อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต,2546:65)

ในด้านองค์ประกอบการเรียนการสอนที่มีความสำคัญและเกิดสัมพันธ์กันตลอดไม่สามารถที่จะแยกกันได้คือผู้เรียนกับผู้สอน (อ้างถึงใน เจลิมพล และซัน ,2550 : 31-32) ดังหะดีษที่รายงานโดย อาบีฮุมามะฮ์ โดยท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((المعلم والمتعلم شريكان في الأجر ولا في خير سائر الناس))

(رواه ابن ماجه, 1975:233)

ความว่า “ ผู้สอนกับผู้เรียนจะมีหุ้นส่วนร่วมกันในผลตอบแทน และไม่มีผู้ใดเลอเลิศไปกว่าพวกเขาอีกแล้ว”

(หะดีษบันทึกโดย Ibn Majah , 1975 หะดีษหมายเลข 233)

บทบาทการเรียนการสอนของครูต่อผู้เรียนตามทัศนะของอัล-ศัรนูญี มีดังนี้ (อ้างถึงในอิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต,2546:69)

1. มีความเมตตาต่อนักเรียน ปฏิบัติต่อเขาเสมือนเขาเป็นลูกๆ ของท่าน
2. เดินตามแบบอย่างของท่านศาสดา ﷺ เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ ครูไม่ควรหวังผลตอบแทน
3. ให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนเท่าที่ครูมีความสามารถ

4. ไม่นั่นเกี่ยวกับความรู้ของนักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ครูควรให้ความสนใจอย่างเต็มที่ต่อผลงานของเขา

5. อย่าตำหนิวิชาของครูอื่นๆ ในทางตรงกันข้ามครูควรให้โน้มน้าวเด็กให้เรียนไปหลายๆ สาขาวิชา

6. เลือกตัวอย่างที่เหมาะสมกับสมรรถภาพทางสติปัญญาของเด็ก

7. สนับสนุนเรื่องอุปสรรคเรียนของเด็กๆ โดยการให้เขาได้ปฏิบัติด้วยตนเอง

8. เรียกร้องให้เด็กใช้สติปัญญาและตัดสินใจด้วยตนเองไม่ใช่เลียนแบบครูผู้สอน

(Shalaby,1954.145-146)

2.2.2.3.1 การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้โดยบูรณาการ คุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ ด้วยวิธีการกระบวนการและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทั้งในและนอกห้องเรียน มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด

2.2.2.3.2 หลักการที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

1. การให้ความช่วยเหลือ (Instructional Scaffolding) โดยการควบคุมองค์ประกอบของงานให้สูงกว่าความสามารถของผู้เรียน เพื่อใช้ความพยายามเอาชนะงานเมื่อผู้เรียนมีทักษะผู้สอนผู้สอนค่อยๆ ลดความช่วยเหลือลง

2. ความร่วมมือในกลุ่มเพื่อน ผู้สอนควรกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนต้องรับผิดชอบในงานการร่วมมือเป็นสิ่งสำคัญ และส่งผลต่อความเข้าใจ โน้ตสนธิได้อย่างลึกซึ้ง

3. การสะท้อนความคิด (Reflection) เกี่ยวกับการเรียนรู้และความพยายามในการบูรณาการความคิดให้เป็นความรู้ที่มีความหมายของผู้เรียนผู้สอนควรให้เวลาผู้เรียนได้สะท้อนความคิด (Schunk, 1996:405 – 406)

2.2.2.4 หลักการพื้นฐานของแนวคิด “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง”

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง

ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ บทบาทของครูคือผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือก และวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกและ จะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบต่อการเรียนตลอดจนประเมินผล การเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้

ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบ ด้วยเนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมาย จึงขึ้นอยู่กับ สิ่งที่สอน (เนื้อหา) และวิธีที่ใช้สอน(เทคนิคการสอน)

3. การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนจะได้รับ ความสนุกสนานจากการเรียน หาก ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ๆ สิ่งใหม่ๆ ประเด็นที่ท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของ งานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน

การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญอกงาม การพัฒนาความ เป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงาน และการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล สัมพันธภาพที่ เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกันของผู้เรียน

5. ครูคือผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งความรู้

ในการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูจะต้องมีความสามารถที่จะ ค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียนและสามารถค้นคว้า หาสื่อวัสดุที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุด ความเต็มใจของครูที่จะช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข ครูจะให้ทุกอย่างแก่ผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นความเชี่ยวชาญ ความรู้ เจตคติ และการฝึกฝน โดยผู้เรียน มีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้ นั่นก็ได้

6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแงุ่มที่แตกต่างจากเดิม

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งให้ผู้เรียนมองเห็นตนเอง ในแงุ่มที่แตกต่างออกไป ผู้เรียนจะมีความมั่นใจในตนเองและควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถ เป็นในสิ่งที่อยากเป็น มีวุฒิภาวะสูงมากขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ต่างๆมากขึ้น

7. การศึกษา คือ การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆด้านพร้อมกัน
ไป

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาผู้เรียนหลายๆ
ด้าน คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย ความรู้สึก็จะได้รับการพัฒนาไป
พร้อมๆ กัน

2.2.2.5 รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีหลากหลาย
รูปแบบ ตัวอย่างเช่น (หลักการสอน,2547:5-6)

- CIPPA Model
- การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม (Group Process)
- การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integration)
- แผนที่ความคิด (Mind Map)
- การเรียนรู้แบบโครงการ (Project)
- การเรียนรู้แบบ (Storyline Method)(เป็นวิธีเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง)
- การเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism)
- การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative Learning)

2.2.2.6 ระบบการเรียนการสอน (Learning Teaching System)

ระบบการเรียนการสอนถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญ เพื่อให้การกิจกรรม
นั้นบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยความสะดวก เรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ การจัดระบบในดำเนินการ
หรือหน้าที่ในส่วนต่างๆ เป็นการวางแผนที่มีระบบและเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ระบบการเรียนการ
สอนเป็นระบบเปิด และการทำงานในลักษณะของพัลวัตร มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิด
การจัดระบบการเรียนการสอน ดังนี้

1.ระบบการเรียนการสอนของ **Gerlach and Ely** (อ้างถึงใน ภพ เลหาไพบูลย์,
2540. 62-63)

Gerlach and Ely ท่านได้เสนอระบบการเรียนการสอนไว้ในประกอบการเรียน
การสอน 6 ส่วน คือ

1.1 กำหนดจุดประสงค์

- 1.2 เลือกเนื้อหาสาระ
- 1.3 ประเมินพฤติกรรมก่อนการเรียน
- 1.4 การดำเนินการสอน ซึ่งครอบคลุมถึงกลวิธีการสอน จัดกลุ่มผู้เรียน จัดเวลาเรียน จัดห้องเรียน เลือกแหล่งวิชาการ
- 1.5 ประเมินผลการเรียน
- 1.6 วิเคราะห์ข้อมูลป้อนกลับ

ระบบการเรียนการสอนของ Kemp (1971 อ้างถึงใน ภพเลาห์ ไพบูลย์, 2540: 60-62)

2. Kemp (ม.ป.ป.) ได้เสนอแนวคิดระบบการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ 9 ขั้นตอน คือ

- 2.1 กำหนดหัวข้อที่จะสอนและเขียนจุดประสงค์ทั่วไป
- 2.2 ศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียน
- 2.3 ระบุจุดประสงค์ของการสอนเชิงพฤติกรรม
- 2.4 กำหนดเนื้อหาวิชาที่จะสอนจุดประสงค์ในแต่ละข้อ
- 2.5 ทดสอบเพื่อวัดความรู้ความสามารถก่อนที่จะทำการสอน
- 2.6 เลือกกิจกรรมและแหล่งวิชาการสำหรับการเรียนการสอนเพื่อจะนำเนื้อหาวิชาไปสู่จุดประสงค์ที่วางไว้
- 2.7 จัดบริการสนับสนุน โดยการประสานงานในเรื่องต่างๆ เช่น การเงิน บุคลากร อาคารสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และการดำเนินการต่างๆ
- 2.8 ประเมินผลการเรียนของผู้เรียนว่าบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงใด
- 2.9 พิจารณาว่าควรจะได้มีการแก้ไขปรับปรุงแผนการเรียนการสอนให้ดีขึ้นได้อย่างไร

3. ระบบการเรียนการสอนของ Glasser (1962 อ้างถึงใน ภพ เลาห์ไพบูลย์ 2540:59-60) (อ้างในเฉลิมพล และชัน, 2550:32-33) เขาได้เสนอรูปแบบการสอนและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าระบบการเรียนการสอนนั้นประกอบด้วย 5 ส่วนคือ

- 3.1 จุดประสงค์ของการสอน ในการจัดทำการสอนจำเป็นจะต้องกำหนดจุดประสงค์ไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้สอนจะได้วางแผนการสอนให้ได้ตามจุดประสงค์
- 3.2 การประเมินสถานะของผู้เรียนก่อนสอน เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความสามารถเพียงพอหรือไม่ หากไม่ก็จำเป็นต้องให้ความรู้พื้นฐานแก่ผู้เรียนเสียก่อน
- 3.3 การจัดกระบวนการเรียนการสอน เป็นขั้นที่ผู้สอนจะดำเนินเทคนิควิธีสอน สื่อการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้

3.4 ประเมินผล เป็นขั้นที่ดำเนินการต่อจากกิจกรรมการเรียนสอน เพื่อที่จะได้ทราบว่าผู้เรียนได้เรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

3.5 ข้อมูลป้อนกลับ เป็นการนำเอาผลที่ได้จากการประเมินไปประกอบพิจารณาแก้ไขขององค์ประกอบต่างๆ อาจเป็นจุดประสงค์ การประเมินสถานะของผู้เรียนก่อนสอน การจัดกระบวนการเรียนการสอน หากพบว่าส่วนใดยังมีข้อบกพร่องก็ให้ทำการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ในสังคมไทยปัจจุบันมีการจัดระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมและระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ บางสถาบันการศึกษาก็จะมีทั้งสองระบบ แต่จะเป็นอิสระต่อกัน เช่น ในกรณีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในช่วงเช้าจะเป็นระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมโดยจะสอนวิชาศาสนาเพียงอย่างเดียว ส่วนในตอนบ่ายก็จะเป็นระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ (อ้างถึงใน อิบราฮีม ณรงค์รักษาเข,2544:110)

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน

2.2.3.1 ความหมายของสื่อการสอน

สื่อเป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า mediam แปลว่า ระหว่าง (between) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตามจุดประสงค์ เมื่อมีการนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนจึงเรียกว่า สื่อการสอน (Instruction Media) ซึ่งหมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิทยุ โทรทัศน์ วีดิโอ แผนภูมิภาพนิ่ง ฯลฯ (อ้างถึงในหลักการสอน,ม.ป.ป:21)

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้สอนและผู้เรียนนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันราชภัฏสวนคูสิต,2539:43)

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน โดยที่ท่านได้แสดงท่าทางประกอบในการใช้รูปสิ่งที่ต้องห้าม โดยท่านได้ถือสื่อไว้ในมือของท่าน เพื่ออธิบายให้สาธยายบะฮัมีความเข้าใจและจดจำไว้

ดังที่มีรายงานจากท่านอาลี บิน อบี ฏอลิบ ﷺ เล่าว่า

((أخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم حريرا بشماله وذهبها بيمينه
ثم رفع بها يديه فقال ان هذين حرام على ذكور أمتي حل لاناثم))
(رواه ابن ماجه , : 1975 : 3726)

ความว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ถือผ้าไหมไว้ในมือซ้ายและทองคำ
ไว้ในมือขวาแล้วท่านได้กล่าวว่า “ แท้จริงทั้งสองอย่างนี้เป็นสิ่งต้อง
ห้ามสำหรับประชาชาติของฉันที่เป็นชาย และเป็นสิ่งที่อนุมัติสำหรับ
สตรีของพวกเขา”

(บันทึกโดย Ibn Majah, 1975:3726)

ดังนั้น การใช้สื่อการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการกระตุ้นให้ผู้
เรียนมีความสนใจได้เป็นอย่างดี

นักวิชาการได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2523:24) ได้ให้ความหมายว่า สื่อการสอน หมายถึง
วัสดุ (สิ่งเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่ผู้พั่งได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรมละคร เกมทดลอง ฯลฯ)
ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่ง หรือถ่ายทอดความรู้และทักษะไปสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิดานันท์ มลิทอง (2535:76) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า คือตัวกลางที่
ช่วยนำและถ่ายทอดข้อมูลความรู้จากผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เป็นสิ่งที่ช่วยอธิบาย
และขยายเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์การ
เรียนที่ตั้งไว้

กิดานันท์ มลิทอง (2535:75) ได้ความหมายไว้ว่า สื่อการสอนมีบทบาทเป็น
กุญแจสำคัญในการวางแผนและการใช้การสอนเชิงระบบสื่อมีความหมายมาก ไม่ว่าจะเป็นบุคคล
วัสดุ อุปกรณ์หรือเหตุการณ์ที่สร้างเงื่อนไข ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ทักษะและทัศนคติ
ต่างๆ ตามความหมายนี้ อาจารย์ ตำรา และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนก็เป็นสื่อทั้งสิ้น

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ทุกชนิดรวมทั้งเครื่องมือที่ส่งเสริม
และช่วยให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะประกอบด้วยการพัฒนาการเรียนรู้
ของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือผ่อนแรงของครูซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในระยะเวลาสั้น
มักมีผลดีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ นักเรียนเกิดความรู้จริง รู้แจ้งอยู่ในความทรงจำและไม่ลืมง่าย
(รายู ลีประเสริฐ, 2539:6 , นิตยา มัสเยาะ, 2545:28 อ้างถึงใน เฉลิมพล และชัน, 2550:38)

จากความหมายดังกล่าว สามารถที่จะสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน คือ วัสดุ อุปกรณ์หรือตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

3.3.2 ความสำคัญและประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนถือเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการที่จะเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หรือเป็นสื่อกลางที่ผู้สอนใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ดังนั้นสื่อการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนได้นำมาใช้ประกอบในการเรียนการสอน จึงมีความสำคัญและประโยชน์ ดังนี้ (การบริหารงานวิชาการ,2547:97-98)

1. สื่อการเรียนการสอนกับประโยชน์ของผู้เรียน หมายความว่า เมื่อผู้สอนได้นำเอาสื่อไปใช้ประกอบการสอนแล้ว ผู้เรียนได้รับผลดี หรือประโยชน์ คือ (หลักการสอน,2548:54)
 - 1.1 ช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจของผู้เรียนให้ได้ติดตามเนื้อหาสาระ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบ
 - 1.2 ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจตรงกันตามสื่อที่นำเสนอ
 - 1.3 ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำ และประทับความรู้สึกลงในใจ
 - 1.4 ช่วยทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าบทเรียนต่างๆ ที่ประกอบด้วยเนื้อหาสาระมากมาย เกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว
 - 1.5 ช่วยแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้ โดยผู้เรียนสามารถกลับมาศึกษาซ้ำได้อีก
 - 1.6 ช่วยก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างหมู่คณะในโอกาสที่มีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนการสอนร่วมกัน ทั้งระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและผู้สอนกับผู้เรียนอีกด้วย
 - 1.7 ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.8 ช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์โลกกว้างทางการศึกษา
 - 1.9 ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ซึ่งเป็นหน้าที่หนึ่งของการศึกษา ที่จะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าต่อไป
2. สื่อการเรียนการสอนกับประโยชน์ของผู้สอน หมายความว่า เมื่อผู้สอนได้นำเอาสื่อไปใช้ประกอบการสอนแล้ว ยังทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สอนเอง คือ

2.1 ช่วยให้ผู้สอนเกิดความเชื่อมั่น ทั้งในเนื้อหาสาระและตนเอง เนื่องจากได้มีการเตรียมตัวมาก่อนแล้วเท่ากับได้ทบทวนเนื้อหาสาระไปด้วย

2.2 ช่วยลดภาระในการบรรยายลงได้มาก โดยให้ผู้เรียนศึกษาความรู้ ความเข้าใจจากสื่อ

2.3 ช่วยกระตุ้นให้ผู้สอนมีความกระตือรือร้น ในการผลิตสื่อในรูปแบบใหม่ๆ ตามความเหมาะสม

2.4 ช่วยให้ผู้สอนมีความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อชนิดต่างๆ ตามความเหมาะสม

2.5 ช่วยให้ผู้สอนคนอื่นๆ มีความตื่นตัวที่จะนำเอาสื่อการเรียนการสอนมาใช้ ประกอบในการสอนกับตนเองอีกด้วย

สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญ และมีประโยชน์ทั้งผู้สอนและผู้เรียนแต่ความสำคัญและประโยชน์ จะต้องตกอยู่ที่ผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญที่สุดเพราะสื่อการเรียนการสอนเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญได้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในบทเรียนและเนื้อหาสาระได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและประสิทธิผลเพิ่มพูนมากขึ้น

ชัยยศ เรื่องสุวรรณ (2523 :139) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ผู้เรียน
2. ทำให้เนื้อหาวิชาความรู้ที่สอนมีความหมายต่อนักเรียนมากขึ้น
3. เร้าความสนใจของผู้เรียนทำให้ผู้สอนสามารถสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้กว้างขวางมากขึ้น
4. เป็นเครื่องมือชี้แนะการตอบสนองของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นการสอนโดยใช้เทคนิคเทคนิคแบบใดก็ตาม
5. สามารถเอาชนะขีดจำกัดต่างๆ ทางกายภาพได้
6. ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการเรียนต่างๆ
7. เป็นเครื่องมือสำหรับผู้สอนในการวินิจฉัยผลการเรียนและช่วยในการสอนซ่อมเสริม

สุลักษณ์ รัตนะ (2544 :22) ได้กล่าวว่า สื่อการสอนเป็นสื่อถ่ายทอดความรู้และความคิดระหว่างอาจารย์กับผู้เรียน เป็นเครื่องช่วยให้บทเรียนง่ายขึ้นเพราะสื่อการเรียนจะช่วยให้อาจารย์สามารถถ่ายทอดข้อเท็จจริง ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้งเห็นคุณค่าในเรื่องราวที่สอน ซึ่งเป็นรากฐานให้เกิดความเข้าใจความจำอย่างถาวร

3.3.3 การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

ชัยงค์ พรหมวงศ์ (2523:ม.ป.ป.) ได้ให้หลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อการเรียนการสอนประกอบการสอน ดังนี้

1. เหมาะสมกับระดับอายุและสติปัญญาของนักเรียน
2. เหมาะสมกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน
3. เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน
4. เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่สอน
5. มีลักษณะน่าสนใจ
6. ตรงกับจุดมุ่งหมายในการสอน
7. ไม่ทำให้เสียเวลาในการใช้มากจนเกินไป
8. ให้ความคิดรวบยอดที่ง่ายและไม่ซับซ้อนจนเกินไป
9. เป็นแบบง่ายๆ
10. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาดีขึ้น
11. ช่วยในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีแก่นักเรียน
12. ช่วยเพิ่มทักษะให้แก่นักเรียน
13. ให้ผลดีต่อการเรียนการสอนมากที่สุด
14. มีราคาไม่แพงจนเกินไป

สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2539 : 53-56) ศักยภาพของสื่อการเรียนการสอนของผู้สอนแต่ละคน โดยทั่วไปการใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่มีอยู่ 4 ขั้นตอน

1. ขั้นตอนการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน
 - 1.1 หลักความสัมพันธ์
 - 1.2 หลักความถูกต้อง
 - 1.3 หลักความเหมาะสม
 - 1.3.1 ความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
 - 1.3.2 ความเหมาะสมกับระยะเวลา
 - 1.3.3 ความเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน
 - 1.3.4 ความเหมาะสมกับพื้นฐานทางวิชาการของผู้เรียน
 - 1.3.5 ความเหมาะสมกับผู้สอน
 - 1.3.6 ความเหมาะสมกับราคา

- 1.4 หลักความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 1.5 หลักสิ่งแวดล้อมสนับสนุน
- 1.6 หลักคุณภาพ
2. ขั้นตอนการวางแผนเตรียมการใช้สื่อการเรียนการสอน มีองค์ประกอบด้วยกัน 4 ส่วน

คือ

- 2.1 เตรียมการในส่วนของผู้สอน
 - 2.1.1 ทำความรู้จักกับสื่อการเรียนการสอน
 - 2.1.2 วางแผนการใช้สื่อการเรียนการสอน
- 2.2 เตรียมการในส่วนของผู้เรียน
 - 2.2.1 ตรวจสอบสภาพสื่อการเรียนการสอน
 - 2.2.2 เตรียมสื่อการเรียนการสอนให้มีความเพียงพอกับผู้เรียน
 - 2.2.3 เตรียมสื่อที่มีความจำเป็นต้องใช้ควบคู่กับสื่อการเรียนการสอน
 - 2.2.4 ทดลองใช้ล่วงหน้า จัดอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้
 - 2.2.6 เตรียมการจัดลำดับการใช้ก่อน - หลัง
- 2.3 เตรียมการในส่วนของผู้เรียน
 - 2.3.1 เตรียมล่วงหน้าก่อนเรียน
 - 2.3.2 เตรียมล่วงหน้าก่อนสอน
- 2.4 เตรียมการในส่วนของผู้เรียน
 - 2.4.1 จัดเตรียมสภาพภายในห้องเรียน
 - 2.4.2 ตรวจสอบสภาพความพร้อมในด้านต่างๆที่ จะส่งผลกระทบต่อการใช้สื่อ

และบรรยากาศในห้องเรียน

3. ขั้นตอนการนำสื่อการเรียนการสอนไปใช้ตามแผน
 - 3.1 ใช้สื่อการเรียนการสอนตามขั้นตอนการวางแผนเตรียมการใช้
 - 3.2 ดำเนินการจัดการให้สื่อที่กำลังใช้อยู่เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมี

ประสิทธิภาพสูงสุด

4. ขั้นตอนการวัดผลและประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน

ในการวัดผลและประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน ผู้สอนควรปฏิบัติ ดังนี้

 - 4.1 ผู้ใช้เป็นผู้ประเมินด้วยตนเอง
 - 4.2 ในระหว่างการดำเนินการใช้สื่อการเรียนการสอนมีปัญหาและอุปสรรค

หรือไม่

4.3 ให้พิจารณาถึงความเหมาะสมของสื่อในการนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในเรื่อง

- 4.3.1 ความน่าสนใจ
- 4.3.2 ความชัดเจน
- 4.3.3 ความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ
- 4.3.4 ความเหมาะสมกับเวลา
- 4.3.5 ความพึงพอใจ

4.4 ให้พิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนว่าสูง หรือต่ำประการใด การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการสอน โดยทั่วไปการศึกษาเป็นเรื่องการพัฒนาคนที่ยั่งยืน การใช้สื่อที่ถูกต้อง ให้ดำเนินการไปตามเทคนิค วิธีการเชิงวิชาการ หรือกระบวนการใช้สื่อการเรียนการสอน เมื่อมีการเลือกใช้สื่อที่ดีและถูกต้องก็จะส่งผลดีต่อการเรียนการสอนในเนื้อหาสาระและเกิดผลสูงสุดในการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.3.4 ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

เนื่องด้วยสื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในขณะที่ข้อจำกัดในองค์ประกอบด้านอื่นๆ มีเพิ่มมากขึ้น เช่นจำนวนผู้สอนและผู้เรียนมีการเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ดังนั้นเพื่อให้คุณภาพของการศึกษาคงที่และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทางก้าวหน้าทุกด้าน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำสื่อมาประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นสื่อการเรียนรู้อันทั้งหลายมีการแบ่งประเภทต่างๆ ตามความเห็น ดังนี้

ชัยขงศ์ พรหมวงศ์ (2523 :112) ได้กล่าวว่า ในการเรียนการสอน มีความจำเป็นต้องใช้สื่อมาประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นสื่อการเรียนการสอน จึงได้แบ่งสื่อการเรียนการสอนตามแนวคิดของเทคโนโลยีการศึกษา ไว้ 3 ประเภท คือ

1. วัสดุ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่มีการผูกพันสิ่งเปลือย เช่น ซอล์ก ภาพถ่าย สไลด์ และสิ่งของราคาเขานิดต่างๆ
2. อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ เช่น กระดานดำ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ โทรทัศน์ กล้องจุลทัศน์ และเครื่องมือประกอบอื่นๆ

3. กระบวนการและวิธีการ ได้แก่ การจัดระบบ การสาธิต การทดลอง เกม และกิจกรรมต่างๆที่ผู้สอนจัดขึ้นโดยมุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ

ในส่วนของการเรียนการสอนและอุปกรณ์การสอน Abd al-Rahman al-Khalawi (1979; 33-34, อ้างถึงใน เฉลิมพล และชัน, 2550; 43-44) ได้กล่าวว่า ส่วนหนึ่งจากเครื่องมือในการเรียนการสอน คือการได้ยิน การเห็นและปัญญาความคิด (หัวใจ) โดยอ้างจากหลักฐานอัลกุรอานว่า

﴿ وَجَعَلْ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾

(النحل : 78)

ความว่า “ และพระองค์ทรงทำให้พวกเจ้าได้ยิน และเห็นและมีหัวใจ (สำหรับ นึกและคิด) เพื่อพวกเจ้าจะได้ขอบคุณ “

(อันนะฮล : 78)

ดังนั้นการได้ยิน หมายถึง การได้รับความรู้ที่ผู้อื่นค้นหามาได้ ส่วนการเห็นหมายถึง สิ่งที่เพิ่มพูนขึ้นมาได้ด้วยการสังเกต และหัวใจ (สำนึกคิด) ก็คือการคัดเลือกสิ่งที่ไม่ดีและความไม่บริสุทธิ์ของมันออกและการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดก็เป็นผลมาจากสิ่งทั้งสามและพลังทั้งสามนี้ (การได้ยิน การเห็น และหัวใจ) เมื่อมันต่างสนับสนุนซึ่งกันและกันแล้วความรู้ ความเข้าใจก็จะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นความรู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงอำนวยประโยชน์แก่มนุษยชาติ จะเห็นได้ว่าการได้ยิน การเห็น และหัวใจ) เป็นเครื่องมือของสื่อที่สำคัญที่สุด ดังนั้นสื่อที่ดีที่สุดก็น่าจะเป็นสื่อที่ต้องใช้องค์ประกอบของ 3 สิ่งดังกล่าว คือ การได้ยิน การเห็น และหัวใจ (สำนึกคิด) ด้วย

เดอ กิฟเฟอร์(ม.ป.ป.) ได้แบ่งสื่อออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะที่ใช้ หรือเรียกว่า โสตทัศนูปกรณ์ (Audio - Visual) ได้แก่

1. สื่อประเภทใช้เครื่องฉาย (A projected Aids) ได้แก่ เครื่องฉายแผ่นโปร่งใส เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เป็นต้น
2. สื่อประเภทไม่ใช้เครื่องฉาย (No projected Aids) ได้แก่ แผนภูมิ ของจริง ของจำลอง เป็นต้น
3. สื่อประเภทเครื่องเสียง (Audio Aids) ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ แผ่นเสียง เป็นต้น

3.3.5 คุณภาพของสื่อการสอนที่ดี

อุปกรณ์หรือสื่อที่ผลิตขึ้นควรคำนึงถึงลักษณะของสื่อการสอนที่ดี มีดังนี้(จิตวิทยาการศึกษา,ม.ป.ป: 95)

1. รูปร่างกะทัดรัด สวยงาม น่าสนใจ ประณีต
2. ต้องทำงานได้ตามต้องการ ตรงตามวัตถุประสงค์
3. สะดวกต่อการใช้งาน ไม่ยุ่งยากหรือเป็นอันตราย
4. เลือกใช้วัสดุได้เหมาะสม ราคาพอสมควร
5. มีเสถียรภาพ และมีความคงทนพอสมควร
6. มีขนาดโตพอที่จะมองเห็นได้ชัดเจน
7. เมื่อชำรุดสามารถซ่อมแซมได้
8. สะดวกต่อการเก็บรักษา

3.3.6 การผลิตสื่อการเรียนการสอน

การใช้สื่อการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามแนวการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงสถานศึกษาและผู้ที่มีหน้าที่จัดการเรียนการสอนควรที่จะดำเนินการในส่วนของการผลิตสื่อ (วราวุธ ลิ้มประเสริฐ,2539:9; กระทรวงศึกษาธิการ,2544: 39-40; 2546 . 14 ; ถวัลย์ มาศจรัส,2545: 104-105 ; หลักรัฐธรรมนูญอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรม, 2547. 24-25; (อ้างถึงใน เฉลิมพล และชัน , 2550: 46-47) ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระและจุดประสงค์ของบทเรียนก่อนการผลิตสื่อทุกครั้ง
2. จัดทำและจัดหาเศษวัสดุสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน ควรให้ผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อให้มากที่สุดและสำหรับเสริมความรู้ของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการเลือก และ การใช้สื่อการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
6. ทดลองประสิทธิภาพของสื่อการสอนก่อนใช้จริงว่ามีข้อบกพร่องหรือต้องปรับปรุงส่วนใดบ้าง

7. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมิน สื่อการเรียนรู้ที่ใช้นั้นอย่าง สม่ำเสมอ

8. จัดหาและจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถาน ศึกษาและชุมชน หรือการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

9. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้โดยเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง สถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ผลัดให้พอกับการใช้ โดยคำนึงถึงจำนวนกลุ่มนักเรียนและ สามารถเก็บรักษาให้คงทนนานที่สุด

10. จัดให้มีการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อและการใช้ สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ

ในส่วนของการผลิตสื่อจำเป็นต้องใช้ความคิดและการวางแผนอย่างมีระบบ ซึ่ง จะต้องทำเป็นขั้นตอนและขั้นตอนการผลิตสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. ขั้นวางแผน เริ่มจากความคิด กำหนดวัตถุประสงค์ ขอบความช่วยเหลือ จัดทำ โครงเรื่อง จัดลำดับเรื่องราว เลือกชนิดของสื่อ เขียนรายละเอียดของเรื่องย่อๆ เขียนสคริปต์ จัดทำ ทรายรายละเอียดของงาน ตามลำดับ

2. ขั้นการผลิต ขั้นแรกคือการถ่ายทำหรือสร้างอุปกรณ์ ขั้นต่อมาคือ การนำเอาสื่อ ที่สร้างขึ้นมาจัดเรียงลำดับและขั้นสุดท้ายคือ การเตรียมเขียนคู่มือประกอบการใช้

3. ขั้นติดตามผล คือการนำไปใช้โดยสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆที่เกี่ยวข้อง แล้วยลองซุ่มดูก่อนและทำการประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดและผู้เรียน จะได้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ (จริยา เหนียนเฉลย, 2546:22-29)

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

กระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยทั่วๆ ไปเริ่มต้นด้วยการกำหนด จุดประสงค์ในการสอน การทดสอบก่อนสอน เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะ เรียนเนื้อหาในบทเรียนที่กำหนดไว้หรือไม่ จากนั้นผู้สอนก็จะดำเนินการ สอนโดยใช้เทคนิควิธี ต่างๆ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ การทำความเข้าใจและรับรู้ในสิ่งที่จะดำเนินการต่อไปเป็น สิ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้การวัดผลและประเมินผลก็เป็นองค์ประกอบหนึ่ง ที่ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการสอนของครู

และการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้นได้ดัง นั้นสมควรที่จะต้องรู้จักและเข้าใจลำดับถึงความหมายของการวัดและการประเมินผล

สมนึก ภัททิยธนี (2546:1) ได้ให้ความหมายของการวัดผลว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการหาปริมาณหรือจำนวนของสิ่งต่างๆ โดยใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งมาวัดผลการวัดมักจะออกมาเป็นตัวเลข หรือสัญลักษณ์หรือข้อมูล

พนัส หันนาคินทร์ (2525 ก :198-199) และ ธำรง บัวศรี ๒531:227) ได้ให้ความหมายของการวัดว่า การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียน กับมาตรฐานอันหนึ่งออกมาเป็นตัวเลข

ภัทรา นิคมานนท์ (2534:1) ให้ความหมายของการวัด ว่า การวัดผล หมายถึง การใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งที่จะค้นหาหรือการตรวจสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นปริมาณหรือคุณภาพ ที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแทนผลงานที่แต่ละคนแสดงออกมา

ราชบัณฑิตยสถาน (2525:735) ให้ความหมายของการวัดว่า หมายถึง การประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อค้นหาและพัฒนาสมรรถภาพให้เด็กเรียนดีขึ้น ครูสอนเก่งขึ้น และให้การตัดสินใจที่เที่ยงตรงแน่นอน และยุติธรรมมากขึ้น

กิลฟอร์ด (Guilford,1954 :1) ได้อธิบายความหมายของการวัดผลว่า เป็นการพิจารณาหรือให้ค่าข้อมูลในรูปของตัวเลข

ไทเลอร์ (Tyler,1971:4) ได้กล่าวว่า การวัดผลเป็นการรวมของกิจกรรมหลายอย่างในกิจกรรมเหล่านั้นมีสิ่งที่เหมือนกันอย่างหนึ่งคือ การใช้จำนวน ดังนั้นการวัดผลจึงหมายถึง กำหนดค่าเป็นตัวเลข โดยเป็นไปตามกฎ กฎเกณฑ์ที่วางนี้เกี่ยวข้องกับการบวก ลบ คูณ หาร ทางคณิตศาสตร์

เพย์นี่ (Payne,1992 :9) อธิบายความหมายของการวัดผลไว้ว่า การวัดผล หมายถึง การกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ปริมาณให้กับวัตถุ สิ่งของและบุคคลตามกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้สำหรับตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง

การวัดผล คือ กระบวนการที่จะค้นหาหรือตรวจสอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ที่มีความหมายตามพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะบ่งชี้ผลผลิตหรือคุณลักษณะที่วัดได้จากเครื่องมือผลประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายๆ ประเภท ประกอบการอย่างมีระบบ ซึ่งการวัดผลอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งปริมาณหรือตัวเลขตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การวัดผลทางการศึกษาก็เป็นกระบวนการที่พยายามระบุระดับของลักษณะในตัวบุคคล หรือสิ่งของตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยประกอบด้วยมาตรการวัด เครื่องมือ และหน่วยการ

วัด (อ้างถึงในเฉลิมพล และชัน, 2550:48; ชัยน์ มุฮัมมัด ซาฮาดะฮ์, มปป. 191; เกษมศักดิ์ เริงโกสุม, 2541:23-24; เยาวดีวิบูลย์ศรี, 2545:5-9)

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่าการวัดผล (Measurement) หมายถึง กระบวนการตรวจสอบสิ่งต่างๆ ในด้านปริมาณหรือคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมแทนค่าสิ่งต้องการวัดเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์หรือข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่น วัดดู บุคคล สิ่งของ เหตุการณ์และประสบการณ์ อันเป็นกระบวนการที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ เช่น การวัดความสูง การวัดน้ำหนัก การวัดความยาว การวัดอุณหภูมิ การวัดความดันโลหิตและการวัดไข้ เป็นต้น

สมนึก ภัททิยธนี (2546:3) ให้ความหมายของการประเมินผลว่า การประเมินผลหมายถึง การตัดสินใจหรือวินิจฉัยสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการวัดโดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่ง

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524:56) ได้กล่าวถึงการประเมินผลว่า การประเมินผลหมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใดๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานและการประเมินผลการเรียนหมายถึง กระบวนการที่ใช้ตัดสินใจว่า ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้และตามเป้าหมายของการเรียนการสอนหรือไม่เพียงใด

กังวล เทียนกัมภ์เทศน์ (2536:16) ได้อธิบายความหมายของการประเมินผลว่า หมายถึง กระบวนการประเมินค่าขั้นสุดท้ายว่าวัตถุประสงค์ของการศึกษาใดบรรลุวัตถุประสงค์และบรรลุตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้โดยการพิจารณาผลที่ได้จากการวัดและส่วนประกอบอื่นเพื่อการประเมินค่าที่เหมาะสม

ภัทรา นิคมานนท์ (2543:11) ได้กล่าวถึงการประเมินผลว่าหมายถึงการนำเอาข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดมาใช้ในการตัดสินใจ โดยการหาข้อสรุป ตัดสิน ประเมินค่าหรือตีราคา โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543:12) กล่าวว่า การประเมินผลหมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินที่เป็นระบบ ครอบคลุมถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

การประเมิน คือ กระบวนการรวบรวมข้อมูลและจัดเตรียมข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจการกระทำกับวัตถุประสงค์ หรือการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่วัดได้จากสิ่งต่างๆ ที่ทำการประเมิน ซึ่งพิจารณาจากผลของการวัดด้านต่างๆ และพิจารณาหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีการใช้วิจารณญาณและความรู้สึกนึกคิดของผู้ประเมินมาประกอบการตัดสินด้วยอีกทั้งเป้าหมายสูงสุดของการทดสอบการได้ค่าคะแนนที่ถูกต้องแม่นยำ ซึ่งจะต้องควบคุมความคลาดเคลื่อน โดยการลดอิทธิพลของตัวแปรแทรกซ้อนต่างๆ ที่กระทบต่อภาวะการทดสอบให้เหลือน้อยที่สุด (อ้าง

ถึงในเจดิมผล และชั้น, 2550:48 ; ชัยน์ มุฮำมัด ซาฮาดะฮ์, ม.ป.ป.:191; เกษมศักดิ์ เรืองโกสุ่ม ,2541:23-24 ; เขาวดี วิบูลย์ศรี,2545:5-9ง)

จากความหมายการประเมินผลดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การประเมิน (Evaluation) หมายถึง การตัดสิน หรือ พิจารณาสรุปคุณค่าของสิ่งที่ต้องการวัด โดยอาศัยข้อมูลต่างๆ ประกอบ หรือเป็นกระบวนการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้ข้อมูลที่ได้มาประกอบในการตัดสินใจ ในทางเลือกต่างๆ

ปานตา ใช้เทียมวงส์ (2530:1106-1115) เสนอแนวทางในการสอนและการประเมินผลการเรียนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ สรุปได้ว่าควรให้ความสำคัญ และเข้าใจเกี่ยวกับ จุดประสงค์การศึกษา ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ

1. พุทธิพิสัย เกี่ยวกับความรู้ ความจำ ความคิด ความสามารถและทักษะต่างๆ ทางสมอง จากพฤติกรรมที่ง่ายไปหายาก คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน

2. เจตพิสัย เกี่ยวกับความรู้สึก อารมณ์ เจตคติ ค่านิยม เริ่มจากการรับการตอบสนอง การสร้างค่านิยม การจัดระบบค่านิยมและการสร้างลักษณะนิสัย

3. ทักษะพิสัย เกี่ยวกับการปฏิบัติทักษะ การเคลื่อนไหว การทำงานของกล้ามเนื้อ และอวัยวะต่างๆของร่างกาย เริ่มจากการรับรู้ การเตรียมพร้อมปฏิบัติ การตอบสนอง การปฏิบัติ ปฏิบัติการตอบสนองที่ซับซ้อน การดัดแปลงที่เหมาะสม และการริเริ่ม

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน หมายถึง การประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่ได้รับการพัฒนาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นหลังจากการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการจัดการในการที่จะทราบถึงการจัดการศึกษา หรือการจัดการเรียนการสอนนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ประสพผลสำเร็จเพียงใด และหลังจากที่ได้การประเมินแล้ว สามารถที่จะรู้ถึงข้อผิดพลาด และนำข้อมูลที่ได้มาทำการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

การวัดผลและการประเมินผลทาง (Educational Evaluation) เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่จะสะท้อนให้ทราบถึงเป้าหมายที่ได้วางไว้ และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จากการที่มีการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สิ่งที่ถูกประเมินอาจเป็นผู้เรียน ผู้สอน หลักสูตร โครงการพิเศษ เป็นต้น แต่โดยปกติแล้วจะเน้นการประเมินผู้เรียน

2.2.4.1 ประโยชน์ของการวัดและประเมินผล

การประเมินผลจะให้ประโยชน์แก่ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้ (อินทรา บุษยาทร,2542:332)

1. ประโยชน์ต่อผู้สอน
 - 1.1 ทราบพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ทำให้สามารถเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อม
 - 1.2 ทราบระดับความสามารถและความก้าวหน้าของผู้เรียน
 - 1.3 ทราบว่าเนื้อหาใดหรือเรื่องใดที่เป็นปัญหาของผู้เรียน เพื่อจะได้เตรียมอุปกรณ์และวิธีสอนให้เหมาะสม
 - 1.4 ทราบว่าการสอนบรรลุจุดหมายหรือไม่
 - 1.5 เป็นข้อมูลให้พิจารณาจัดตำแหน่ง การเลื่อนชั้นของผู้เรียน
2. ประโยชน์ของผู้เรียน
 - 2.1 ทราบความสามารถของตนเองในแต่ละวิชา
 - 2.2 ทราบจุดบกพร่องของตนเองที่ควรแก้ไขหรือเรียนเพิ่มเติม
 - 2.3 ผลของการประเมินจะเป็นการกระตุ้นให้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม
 - 2.4 เป็นข้อมูลใช้พิจารณาเลือกโปรแกรมหรือวิชาเอกที่จะศึกษาต่อ
3. ประโยชน์ทางด้านการบริหาร
 - 3.1 ทราบมาตรฐานการบริหารของโรงเรียน
 - 3.2 ทราบจุดเด่นจุดด้อยของหลักสูตร
 - 3.3 เป็นข้อมูลใช้พิจารณาจัดโปรแกรมเสริมหรือโปรแกรมพิเศษ
 - 3.4 เป็นข้อมูลใช้พิจารณาในด้านการจัดเตรียมบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
4. ประโยชน์ทางด้านแนะแนว
 - 4.1 ทราบว่าผู้เรียนมีความสามารถด้านใด
 - 4.2 เป็นข้อมูลสำหรับใช้แนะแนวผู้เรียนในการศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพให้ตรงกับความถนัดและความสามารถ
 - 4.3 เป็นข้อมูลสำหรับใช้พิจารณาในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนปัญหาส่วนตัว
5. ประโยชน์ทางด้านการวิจัย

ข้อมูลจากการประเมินผลสามารถไปวิจัย เพื่อทราบถึงปัญหาทั้งด้านการเรียนการสอน การบริหารและหลักสูตร ซึ่งจะได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอน การบริหารและหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

2.2.4.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผลการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย 9 ประการ ดังนี้ (อินทริยา บุญยาทร, 254 : 331 – 332)

1. เพื่อจัดตำแหน่ง (Placement) การวัดและการประเมินผลจะทำให้ทราบถึงความพร้อม ความสามารถ ความสนใจ นิสัยในการทำงานและบุคลิกลักษณะของผู้เรียนว่าเป็นอย่างไร เพื่อที่ครูจะได้พิจารณาหาวิธีสอนและกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่มแตกต่างกันไป

2. เพื่อวินิจฉัย (Diagnosis) การวัดผลและการประเมินผลเพื่อวินิจฉัยจะช่วยค้นหาสาเหตุหรือสิ่งที่เป็นปัญหาเป็นอุปสรรคในการเรียนการสอน ทำให้ทราบจุดอ่อน จุดบกพร่องที่ต้องแก้ไข เพื่อประโยชน์ในการประเมินการเรียนการสอน

3. เพื่อพยากรณ์ (Prediction) การวัดผลประเมินผล เพื่อพยากรณ์ทำนายเพื่อทำนายความสำเร็จในอนาคตของผู้เรียน เช่น ทำนายผลสำเร็จในการทำงาน ทำนายผลสำเร็จในระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยในขณะที่กำลังเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. เพื่อประเมินพัฒนาการ (Assessment) การวัดผลและประเมินผลแบบนี้จะบอกให้ทราบถึงความก้าวหน้า ความเจริญเติบโตของผู้เรียนจากเวลาหนึ่งไปยังอีกเวลาหนึ่ง เช่น ทราบความก้าวหน้าในการเรียน ก็ต้องทำการทดสอบก่อนเรียน (pretest) และทดสอบหลังเรียน (posttest) แล้วนำผลมาเปรียบเทียบกัน เป็นต้น

5. เพื่อคัดลอก (Selection) การวัดผลและการประเมินผลจะบอกให้ทราบถึงความสามารถของผู้เรียน การวัดผลแบบนี้ให้ประโยชน์มากในการคัดเลือกว่าใครเหมาะสมที่จะเรียนวิชานี้หรือสถาบันนี้

6. เพื่อพิจารณาให้ระดับคะแนน (Grading) ตัดสินการรอบรู้และไม่รอบรู้ การวัดและการประเมินผลจะบอกให้ทราบว่าใครเก่ง ใครอ่อนวิชาใด ควรได้รับผลการเรียนระดับใดต้องทำการซ่อมเสริมปรับปรุงอย่างไร

7. เพื่อให้ทำการปรึกษาและแนะแนว (Counseling and Guidance) ผลจากการวัดและประเมินจะเป็นข้อมูลให้ครูแนะแนว ใช้พิจารณาในการให้คำปรึกษาหารือในเรื่องการปรึกษา

ชัยน์ มุฮัมมัด ซาฮาดะฮ์ (ม.ป.ป.: 191) ได้เสนอกระบวนการวัดผลและการประเมินผล ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่วัดและคุณลักษณะที่จะวัด ความรู้ ความจำหรือทักษะ
2. พิจารณาและกำหนดสิ่งที่วัด นักเรียน ผู้ปกครอง
3. กำหนดลักษณะข้อมูลที่ต้องการ
4. พิจารณาและกำหนดเครื่องมือปริมาณ และเวลาวัด
5. รวบรวมข้อมูลโดยใช้ข้อมูลที่เตรียมไว้
6. วิเคราะห์ข้อมูล

7. รวบรวมผลการวัดเพื่อนำผลมาเป็นแนวทางแก้ไขพัฒนาจุดอ่อนจุดแข็งของระบบ ไม่ว่าจะเป็นในส่วน of นักเรียน หลักสูตร กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน กระบวนการเหล่านี้เรียกว่า กระบวนการประเมินผล

จากความหมายและกระบวนการของการวัด และการประเมินผล ทำให้เกิดความเข้าใจว่าการวัดผลและการประเมินผลมีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. พิจารณาหาจุดเด่นจุดด้อยของผู้เรียน องค์กร ประกอบ เนื้อหา จุดประสงค์ กิจกรรม วิธีสอนและการประเมินผลหลักสูตร เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาต่อไป
2. ศึกษาพัฒนาการของผู้เรียนในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจำหรือทักษะ เพื่อจัดตำแหน่งของผู้เรียนให้เหมาะสม
3. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของผู้เรียนด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย เพื่อหาข้อบกพร่อง จุดเด่นจุดด้อยของการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนสามารถหาทางป้องกัน แก้ไข และปรับปรุงต่อไป
4. ช่วยให้โรงเรียนได้รับรู้ถึงอุปสรรคและปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นอย่างแท้จริงและหาทางแก้ไขปรับปรุง

5. การวัดผลและประเมินผลจะช่วยให้สามารถรับรู้ถึงประเด็นปัญหาทางสังคม และจิตใจของผู้เรียน เพื่อที่ครูและทางโรงเรียนจะได้หาทางช่วยเหลือต่อไป

6. การวัดผลและการประเมินผลจะเป็นตัวช่วยในการกำจัดอุปสรรคและปัญหาที่คอยขัดขวางความสำเร็จ

7. การวัดผลและประเมินผล จะทำให้สามารถรับทราบถึงความต้องการความถนัด ความสามารถและความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

8. การวัดผลและประเมินผล จะช่วยให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม (เฉลิมพล และชัน, 2550:50)

การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต้องทำควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน การวัดผลมุ่งที่จะติดตามผลผู้เรียนว่ามีคุณลักษณะตามจุดประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ โดยใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย ส่วนการประเมินผลเป็นการนำผลจากการวัดไปประเมินคุณภาพผู้เรียนเป็นระดับต่างๆ ตามที่สถานศึกษากำหนด

จุดประสงค์ของการวัดผลประเมินผล ก็เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและตัดสินผลการเรียนตามที่หลักสูตรกำหนด ส่วนแนวปฏิบัติการวัดผลและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 คือ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ให้ครูใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ ที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียนคือมุ่งหาคำตอบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติปฏิบัติ การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลจากโครงการหรือเพิ่มสะสมผลงานผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญคือตัวผู้เรียน ครูผู้สอน และพ่อแม่ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการและค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่างๆที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้าความสำเร็จของตน ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนกลุ่มให้เกรดหรือจัดกลุ่ม

ผู้เรียนรวมทั้ง ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยการเห็นชอบของ คณะกรรมการสถานศึกษาการประเมินผลระดับสถานศึกษาเป็นการประเมิน เพื่อความก้าวหน้า ด้านการเรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นรายชั้นปีและช่วงชั้นสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้ นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็น ไปทาง มาตรฐานการเรียนรู้รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณี ผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอน ซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินใหม่

การประเมินคุณภาพระดับเขตพื้นที่สถานศึกษา ต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปี สุกท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 3 ชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 6 ชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 และอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 3 เข้ารับการประเมินคุณภาพ ระดับเขตพื้นที่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จาก การประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพจากจัดการศึกษาของ สถานศึกษาแต่ละแห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรอิสลามศึกษา 2546,15)

การเรียนการสอนภาษาอาหรับเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งต้องอาศัยความสัม พันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ตลอดจนกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎีและ วิธีกรต่างๆ มากมาย ทฤษฎีและวิธีการเหล่านี้ ได้แก่ การศึกษาถึงความต่อเนื่องตามลำดับของ เนื้อหา หน้าที่ของภาษา ความหลากหลายของภาษา วัฒนธรรมและการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ที่มี ต่อกัน จึงทำให้เกิดความหลากหลายของแนวคิดขึ้น และก่อให้เกิดวิธีสอนที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นในการกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษา ครูผู้สอนจึงควรจัดระเบียบความคิด เกี่ยวกับแนวคิด และวิธีสอนของตนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน

ปัจจุบันมีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอาหรับหลายแนวคิดด้วยกัน แต่ ละแนวคิดช่วยสร้างความคิดที่เป็นระบบให้แก่ครูผู้สอน ช่วยให้ทราบถึงการวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือกรอบในการพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอาหรับ ที่จะประกอบด้วยการจัด หลักสูตร การสอน การเรียนรู้ เพื่อช่วยครูในการตัดสินใจในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน การคัดเลือกกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนและทำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป (กระทรวง ศึกษาธิการหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา,ม.ป.ป:46)

ในการนำวิธีการประเมินผลไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรที่จะ เริ่มต้นอย่างช้าๆ ด้วยความพอใจในเนื้อหาหรือหลักสูตรที่ตนรู้ว่ามีคามมั่นใจ ครูเองต้องมีการ

พัฒนาความรู้อยู่เสมอแก้ไขผลงานหรือวิธีการที่ได้ทำไปแล้ว จนทำให้สามารถช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเพิ่มพูนทักษะได้มากยิ่งขึ้น ต้องมีการกำหนดเวลาให้ครูได้สะท้อนความคิดเห็นของตนเองมี การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ร่วมงานตลอดเวลา

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุชาพร ฉายะรติ (ม.ป.ป) ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลของการสอนภาษา โดยใช้ประสบการณ์และการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ที่มีต่อความสามารถทางการอ่านและแรงจูงใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สอง โรงเรียนน้อย โสภณชนูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า

1. นักเรียนในกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยวิธีสอนภาษา โดยใช้ประสบการณ์มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่า นักเรียนในกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. นักเรียนในกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยวิธีสอนภาษา โดยใช้ประสบการณ์มีแรงจูงใจในการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2540) ศึกษาเรื่องปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2540 สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ครูผู้สอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านหลักสูตร โดยรวมมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาที่ละ พบว่า ชั้นที่ 1 ครูอ่านเชิงเล่าให้นักเรียนฟัง ชั้นที่ 2 นักเรียนเล่าเรื่องย้อนกลับและแสดงบทบาทสมมติ ชั้นที่ 3 ครูและนักเรียนเขียนเรื่องร่วมกัน และชั้นที่ 4 การเขียนหนังสือเล่มใหญ่ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ส่วนที่ 5 กิจกรรมฝึกทักษะทางภาษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางลงเพียง 1 ข้อ นอกนั้นมีปัญหาในระดับมาก

3. ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยรวมมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ นอกนั้นมีปัญหาอยู่ในระดับมาก

4. ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยรวมมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ นอกนั้นมีปัญหาอยู่ในระดับมาก

วันที สาธุกานนท์ (ม.ป.ป.) ศึกษาเรื่องปัญหาการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดระนอง พบว่า

1. ครูสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ครูสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีอายุและความเข้าใจในการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาต่างกัน มีปัญหาการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน ครูที่มีเจตคติทางการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาระดับต่ำมีปัญหาการสอน โดยภาพรวมและด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผลมากกว่าครูที่มีเจตคติระดับปานกลาง มีปัญหาการสอน โดยภาพรวมและด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าครูที่มีเจตคติระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านสื่อการเรียนการสอนที่ระดับ .05

3. ปัญหาเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะของครู คือ เวลาในการเตรียมแผนการสอนมีน้อย นักเรียนไม่มีสมาธิในการฟัง นักเรียนไม่มีความสามารถ เพื่อนในกลุ่มจะไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมแบบฝึกเสริมทักษะทางภาษามีน้อย ขาดเครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐาน ครูเสนอแนะให้จัดทำแผนการสอนสำเร็จรูป จัดหาแถบบันทึกเสียงนิทาน จัดเด็กแต่ละกลุ่มให้เหมาะสม จัดทำแบบฝึกเสริมทักษะทางภาษาสำเร็จรูป ร่วมมือกันจัดทำเครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐาน

อุบลรัตน์ ชื่อสัตตบงกช และโนรี ใจใส (2531 :43) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ด้านวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน ในโรงเรียนรัฐบาลมีหลายเรื่องที่ยังไม่ได้มาตรฐาน เป็นต้นว่า วัสดุในการจัดกิจกรรมเสริมบทเรียน อุปกรณ์ที่เป็นสื่อการสอนและขาดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย ยิ่งในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามด้วยแล้วเกือบทุกด้านยังไม่ดีพอและขาดอยู่อีกมาไม่ว่าจะเป็นคู่มือครู หนังสือและเอกสารค้นคว้าเพิ่มเติม วัสดุอุปกรณ์การสอน วัสดุในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อุปกรณ์และสื่อการสอน

เฉลิมพล และชัน (2550 :111) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตภาคกลาง ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษา พบว่า

1. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ครูสอนอิสลามศึกษาเห็นว่า สภาพการดำเนินการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูสอนอิสลามศึกษาเห็นว่าสภาพการดำเนินการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 รายการ และอยู่ในระดับปานกลาง 12 รายการ

3. ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูสอนอิสลามศึกษาเห็นว่าสภาพการดำเนินการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 1 รายการ และปานกลาง 18 รายการ

4. ด้านการวัดผลและการประเมินผล ครูสอนอิสลามศึกษาเห็นว่าสภาพการดำเนินการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 รายการ และอยู่ในระดับปานกลาง 16 รายการ

นุญด ชูชัย (2540) ศึกษาเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 พบว่า

1. ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 ในภาพรวมและเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลางโดยมีปัญหาด้านการสื่อการเรียนการสอนมากที่สุด

2. บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 มีทัศนคติต่อปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 เป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน และในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพ และวุฒิทางการศึกษาไม่แตกต่างกัน เพื่อพิจารณาจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน บุคลากรเหล่านี้มีทัศนคติต่อปัญหาการใช้หลักสูตรในด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนแตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีทัศนคติต่อปัญหาการใช้หลักสูตรในด้านบุคลากร ด้านการวัดและประเมินผล และในภาพรวมแตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 ตามทัศนคติของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนสอน

ศาสนาอิสลาม สรุปได้ว่า ควรจัดอบรมเทคนิควิธีการสอนแก่ครูสอนศาสนา ด้านสื่อการเรียน การสอน รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมในการจัดซื้ออุปกรณ์การสอนและหนังสือประจำห้องสมุดด้านการวัดผลประเมินผลรัฐควรจัดฝึกอบรมครูผู้สอนศาสนา ในเรื่องการวัดผลประเมินผล ตามหลักสูตร และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน รัฐควรจัดศูนย์วิชาการเข้าไปดูแล แนะนำการจัด กิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตรหรือจัดฝึกอบรมครูผู้สอนในเรื่องการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามหลักสูตร ที่กำหนด

สิทธิศักดิ์ เจ๊ะสระรี (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครูอิสลาม ศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

1. ระดับประสิทธิภาพ การสอนของครูอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา ด้าน ลักษณะความเป็นครูอยู่ในระดับดี ด้านเทคนิคการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างครูกับนักเรียนและในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนอยู่ในระดับปาน กลาง ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางและด้านผลการสอนอยู่ในระดับดี

2. ผลการทดสอบสมมุติฐานปรากฏว่า ครูอิสลามศึกษาที่มีอายุต่างกันมีประสิทธิภาพ การสอนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านเทคนิคการสอน ด้านการวัดและประ เมินผลและด้านผลการสอน นอกจากนั้นไม่พบข้อแตกต่าง ส่วนครูอิสลามศึกษาที่ระดับการศึกษา สายสามัญวิชาชีพครูและวิทยาศาสตร์ต่างกันและมีประสบการณ์การสอนต่างกัน ไม่พบความแตกต่าง

3. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูอิสลามศึกษาบางส่วนยังไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียนได้ มีเวลาน้อย ขาดการ มีมนุษยสัมพันธ์ ขาดเทคนิคและความพร้อมในการสอน ขาดอุปกรณ์การสอน ไม่มีความรู้ ความ สามารถในการวัด และประเมินผลนักเรียน และขาดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ในปัญหาดังกล่าว ได้รับกาเสนอแนะ จากผู้บริหาร โรงเรียนว่า เห็นควรให้มีการจัดการอบรมประชุมสัมมนาปรับ ปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของคนในทุกๆด้านให้มีการนิเทศและติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์และงบประมาณ

ชิดชนก เชิงเซาว์. (ม.ป.ป) ศึกษาเรื่องสำรวจปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

1. การบริหารงานของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่า โรงเรียนให้การ สนับสนุนการสอนภาษาไทยระดับปานกลาง การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรของโรง เรียนอยู่ในระดับปานกลาง

2. นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยพูดกับครูในห้องเรียน ได้ในระดับดี แต่ใช้ภาษาไทยพูดกับครูนอกห้องเรียน และมีความสามารถในการฟังภาษาไทยได้ในระดับปานกลาง และพบว่า นักเรียนเสาะแสวงหาหนังสือภาษาไทยอ่านนอก เวลาได้น้อย เนื่องจากห้องสมุดโรงเรียนมีหนังสือภาษาไทยน้อยและไม่น่าสนใจและใช้ชีวิตประจำวันจะใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเกือบทั้งหมด

3. สภาพและปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย พบว่า สภาพห้องเรียนโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี มีอุปกรณ์การเรียนการสอนพอสมควรบทเรียนเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีหรือความเชื่อของท้องถิ่น ครูส่วนมากขาดทักษะในการผลิตสื่อการสอน ไม่สามารถสอนได้ครบตามแผนการสอนขาดทักษะในการวัดและประเมินผล และเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษา ในวิชาเอกอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษาไทย

4. หนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่า ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหา ด้านขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทยอย่างมาก และครูสอนภาษาไทยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า หนังสืออ่านประกอบส่วนมากมีความเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมท้องถิ่น

ทวี นवलตานนท์ (2533) ศึกษาเรื่องการศึกษาผลกาสอนภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกหัดอ่านจับใจความของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา การศึกษา 5 พบว่า

1. ในระดับเขตการศึกษา การสอนภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความกับการสอนโดยใช้คู่มือการสอนภาษาไทยของกรมวิชาการ ไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความแตกต่างกัน แต่การสอนโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความมีแนวโน้มสูงกว่า การทดสอบก่อนเรียน ไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความแตกต่างกัน ระดับจังหวัดการทดสอบก่อนเรียนไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความแตกต่างกันทุกจังหวัด การสอนภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความแตกต่างกันใน 2 จังหวัด จังหวัดลพบุรี และสระบุรี ส่วนอีก 5 จังหวัดคือ พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี อุทัยธานี และชัยนาท มีผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความไม่แตกต่างกัน

2. ผลต่อผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความส่วนอีก 5 จังหวัด ไม่มีผลร่วมกันความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการใช้คู่มือภาษาไทย พบว่า คู่มือภาษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเหมาะกับการนำไปใช้และอยู่ในเกณฑ์ดีมากทุกด้าน กิจกรรมที่ระบุ ทำให้สะดวกในการเตรียมการสอน แต่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาน้อยไป ส่วนความคิดเห็นในการใช้แบบฝึกหัดการอ่านจับใจความอยู่ในระดับดีมากและดี เนื้อเรื่องที่อ่านเข้าใจง่ายเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน นักเรียน

มีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น

3. ความคิดเห็นของนักเรียนที่ใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่อยากอ่านอยากจะทำตามเรื่องที่ยังอ่านยิ่งขึ้น และเรื่องที่น่าสนใจมากที่สุด จำนวน 5 เรื่อง คือ จ้อยในเมืองจิว โทน น้ำพิษ ลุงชม และสิงห์ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนชอบแบบฝึกการอ่านจับใจความเนื่องจากเรียนด้วยตนเองและมั่นใจในการเรียนมากขึ้น

นาวาล ปานกาเซ็ง (2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

1. คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15(1) และ 15(2) ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงโดยเร่งด่วนถึงพอใช้ในทุกปัจจัยคุณภาพ

2. คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมาตรา 15(1) ที่ได้รับเงินอุดหนุนในอัตราร้อยละ 100 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ถึงดีมาก ส่วนคุณภาพของการศึกษาโรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนในอัตราร้อยละ 60 และร้อยละ 40 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงโดยเร่งด่วนถึงพอใช้

3. คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมาตรา 15(2) ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงโดยเร่งด่วนถึงพอใช้ในทุกปัจจัยคุณภาพ

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะของการปฏิบัติตามเกณฑ์คุณภาพของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน ซึ่งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดในแต่ละปัจจัยคุณภาพ คือ ปัญหาการไม่ปฏิบัติตามปรัชญาและเป้าหมายซึ่งโรงเรียนควรแก้ปัญหาดูแลนักเรียน และบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดปรัชญาและเป้าหมายโรงเรียน ปัญหาการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับปรัชญา/เป้าหมายของโรงเรียน ความต้องการของนักเรียนและชุมชน ปัญหาขาดแคลนบุคลากรไม่เพียงพอกับหน้าที่งานที่มีมากขึ้น โรงเรียนจึงควรจัดสรรงานและมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของบุคลากร ปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารที่ขาดความรู้ความชำนาญในการบริหารงานต่างๆ ปัญหาการดูแลติดตามความประพฤติของนักเรียนยังไม่ทั่วถึงโรงเรียนควรแก้ปัญหาดูแลนักเรียน และบุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียน และนักเรียนบางส่วนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด โรงเรียนควรแก้ปัญหาดูแลนักเรียนให้สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

นิภา เมธาวีชัย และคณะ (ม.ป.ป) ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอน จัดบรรยากาศในชั้นเรียนและในโรงเรียน โดยสื่อประเภทหลักสูตรภาษาอังกฤษ คู่มือจัดกิจกรรม แบบฝึกความพร้อม วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ห้องปฏิบัติการทางภาษา มีการนิเทศภายในและติดตามประเมินผล การเรียนการสอน

2. ครูส่วนใหญ่เตรียมการสอนโดยการศึกษาเนื้อหาและวิธีจัดกิจกรรมเตรียมอุปกรณ์และใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนหลากหลาย ได้แก่ หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 แถบบันทึกเสียง เทปเพลง หุ่นมือ รูปภาพ เกมต่างๆ ของจริง ของจำลองและแบบฝึก

3. ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ฝึกนักเรียนให้สามารถใช้ภาษาเพื่อเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรม และใช้ภาษาสื่อความหมายได้เหมาะสมกับสถานการณ์ กระตุ้นและเสริมแรงให้กำลังใจแก่นักเรียน นักเรียนมีเจตคติที่ดีติดต่อภาษาอังกฤษ

4. ครูดำเนินการวัดและประเมินผลการสอนโดยวัดความสามารถของนักเรียนในการสื่อสารจากการฟังและพูดตามเทปหรือตามคำสั่งของครูและวัดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

จารุภา บุญเลิศ (2542) การศึกษาความต้องการการพัฒนาทางด้านวิชาการของครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพังงา พบว่า

1. ครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพังงา มีความต้องการการพัฒนาทางด้านวิชาการ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนงานการสอนและกิจกรรมนักเรียนอยู่ในระดับมาก

2. ครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพังงา ที่มีวิทยุฒิต่างกัน มีความต้องการการพัฒนาทางด้านวิชาการ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูอาจารย์ที่มีวิทยุฒิดำกว่า 40 ปี มีความต้องการการพัฒนาทางด้านวิชาการสูงกว่าครูอาจารย์ที่มีวิทยุฒิ 40 ปีขึ้นไป

3. ครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพังงา ที่สอนกลุ่มวิชาต่างกัน มีความต้องการการพัฒนาทางด้านวิชาการ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนงานส่งเสริมงานวิชาการมีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอาจารย์ที่สอนกลุ่มวิชาสามัญ มีความต้องการการพัฒนาทางทางด้านวิชาการสูงกว่าครูอาจารย์ที่สอนกลุ่มวิชาการงานอาชีพ

มีการเสนอแนะ ในเรื่องการจัดตอบวิธีการสอนที่ทันสมัยและเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ควรมีการอบรมการทำข้อสอบที่มีมาตรฐาน ควรจัดอบรมการผลิตสื่อที่ทันสมัยและควรจัดอบรมสัมมนา ศึกษาผลงาน เพื่อพัฒนาด้านวิชาการ

สำนักงานและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ศึกษาเรื่องรายงานผลการทดลองการสอนภาษาไทยในโรงเรียนจัดสอนศาสนาอิสลาม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปีการศึกษา 2544 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยในโรงเรียนทดลองรูปแบบการสอนภาษาไทย 3 รูปแบบ

1. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยแบบมุ่งประสบการณ์สูงกว่าแบบรับภาษาแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยแบบรับภาษา สูงกว่าแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าแบบบูรณาการ แต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและแบบบูรณาการสูงกว่าแบบมุ่งประสบการณ์ แต่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดร.ชนิ นินนาทโยทิน (2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ สภาพการเรียนการสอนกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในกลุ่มโรงเรียนสันทราย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

สภาพการเรียนการสอนครูคณิตศาสตร์จากการตอบแบบสอบถามในด้านการเตรียมการสอนครูส่วนใหญ่ ใช้เอกสารคู่มือประกอบการเรียนการสอน ไม่มีแผนการสอน แต่มีบันทึกการสอนแบบย่อไม่เป็นทางการ เตรียมสื่อการสอน เตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผลตามลำดับและในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนใช้กิจกรรมหลากหลายสอนตามขั้นตอน มีการทดสอบระหว่างเรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพอใจกับการสอนแต่ละครั้ง ในการผลิตสื่อและการใช้สื่อ ครูใช้สื่อและอุปกรณ์ที่มีอยู่ในโรงเรียนและผลิตสื่อการสอนขึ้นเองในระดับมาก แต่ใช้สื่อกับวิทยากรนอกโรงเรียนและใช้สื่อที่เป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมในระดับน้อย ด้านการวัดและประเมินผลครูส่วนใหญ่มีการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก นำผลการวัดและประเมินผลไปปรับปรุงการสอน ให้ความสำคัญด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ทักษะการนำไปใช้ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมครูส่วนใหญ่ให้แบบฝึกหัดเพิ่มเติม ใช้คำถามชนิดต่างๆที่ให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการและจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน จากการสังเกตครูผู้สอนคณิตศาสตร์ พบว่า สภาพ

การเรียนการสอนในด้านการเตรียมการสอนของครู ครูไม่มีแผนการสอน แต่มีบันทึกการสอนแบบย่อ การจัดกิจกรรมการสอนใช้แบบการสอนแบบทั่วไป คือ ครูทบทวนความรู้เดิมและอธิบายเนื้อหา ให้ทำแบบฝึกหัด ไม่ได้ใช้กิจกรรมที่หลากหลายมาประกอบการสอน ในด้านการผลิตสื่อและการใช้สื่อ สื่อที่ใช้เป็นการวัดภาพประกอบเนื้อหาเพียงอย่างเดียว

ปัญหาทั่วไปและความต้องการเกี่ยวกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ปัญหาที่ครูส่วนใหญ่พบได้แก่ ครูผู้สอนไม่มีเวลาในการจัดเตรียมสื่อ ขาดงบประมาณในการจัดทำแผนการสอน สื่อการสอน เอกสารคู่มือประกอบการสอนและตัวผู้เรียนในด้านทักษะการคิด การทำการบ้านและความพร้อมเอกสารเสริมความรู้ไม่เพียงพอ การจัดบุคลากรเข้าสอนไม่ตรงตามความถนัด การผลิตสื่อมีค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่ใช้วิธีวาดภาพประกอบ ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป การมอบหมายงานอื่นๆ ให้ครูรับผิดชอบมีมาก การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคณิตศาสตร์ ด้านความต้องการครูส่วนใหญ่ต้องการการปรับปรุงการเรียนการสอนในเรื่อง เทคนิคการสอน วิธีซ่อมเสริมการจัดทำสื่อการสอน ข้อทดสอบตามลำดับ ต้องการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียนในกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ ตกแต่งด้วยภาพป้ายนิเทศเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ และต้องการให้ผู้ปกครองช่วยเหลือและให้คำแนะนำนักเรียน ในเรื่องการปรึกษาในการทำการบ้านการเตรียมตัว ความพร้อมในการเรียนและต้องการให้สื่อเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียนเหมาะสมกับเนื้อหา คุ่มค่า ประหยัด เข้าใจง่ายถูกต้องตามขั้นตอนการสอนคณิตศาสตร์

รังสรรค์ ชื่นชม (2536, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 ผลการวิจัย พบว่า

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 มีปัญหาการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลงานวิชาการ ด้านการวางแผนวิชาการ ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผล การเรียนและงานทะเบียนนักเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาตัวแปรตาม โรงเรียนและขนาดโรงเรียน พบว่า มีปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

2. เมื่อพิจารณาจำแนกตามตัวแปรพบว่า

2.1 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 ที่มีลักษณะโรงเรียนต่างกัน (ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาและนอกโครงการทางการศึกษา) มีปัญหาการบริหารงานวิชาการ ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ เขตการศึกษา 10 ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน (ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก) มีปัญหาการบริหารงานวิชาการ ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บัญญัติ ทองบุราณ (2543) ศึกษาเรื่องการประเมินการสอนภาษาไทยแบบมุ่งหาประสบการณ์ภาษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าวัตถุประสงค์ของการสอนมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวัยของนักเรียนมาก ปัจจัยด้านผู้สอนนักเรียน งบประมาณ สื่อ อาคารสถานที่มีความเหมาะสมระดับปานกลาง ด้านกระบวนการพบว่า การจัดการเรียนการสอนและการวัดผลและประเมินผล มีความเหมาะสมระดับมาก ส่วนด้านผลที่ได้รับ พบว่า ผู้เรียนมีคุณลักษณะตรงตามที่กำหนดในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยแบบประสบการณ์ภาษา ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบริบท และด้านกระบวนการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านปัจจัยเบื้องต้นมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีเพียงด้านผลที่ได้รับด้านเดียว มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ทักษะของนักเรียนที่ผ่านการเรียนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาที่ปกครองพึงพอใจ มากที่สุด คือ ทักษะการเขียน รองลงมาคือทักษะการฟัง ทักษะการพูด และทักษะการอ่านตามลำดับ

นิตยา มัสเยาะ (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในทัศนะผู้บริหารและครูสอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิมจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาในทัศนะผู้บริหารและครูสอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงจากมากไปน้อย คือด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการวัดผลประเมินผล

2. การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมและด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอนผู้บริหารมีความเห็นต่อปัญหามากกว่าครูผู้สอนอิสลามศึกษายกเว้นด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

สะอาด อุสม่า (2541) ได้ศึกษาด้านการศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 พบว่า

1. ระดับปัญหาการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียน โดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาการบริหารบุคลากร โดยส่วนรวมและรายด้านต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 10 ปี มีปัญหาการบริหารงานบุคลากรมากกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

3. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีปัญหาการบริหารงานบุคลากร โดยส่วนรวมและด้านการให้ได้มาเพื่อสรรหาบุคลากร ด้านการพัฒนามูลกร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านความต้องการบุคลากรของหน่วยงาน ด้านการบำรุงรักษาบุคลากรในหน่วยงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการให้บริการบุคลากรในหน่วยงานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีปัญหาการบริหารงานบุคลากรมากกว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาดังแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

ข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียนในการแก้ปัญหการบริหารงานบุคลากรคือ ควรศึกษา สภาพปัญหาความต้องการบุคลากรของหน่วยงานให้ชัดเจน ควรเสนอขออุดหนุนบุคลากรจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในสาขาที่ขาดแคลนและสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนามูลกรจะต้องใช้คนให้เหมาะสมกับงาน จะต้องให้เงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม และควรให้บริการอาหาร น้ำดื่มและพาหนะเดินทางแก่บุคลากรอย่างเหมาะสม

พวงหยก ส่องศรี (2540) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการสอนภาษาอังกฤษของครู ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสงขลา พบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่เตรียมการสอนโดยศึกษากำหนด

การสอน แผนการสอนมีความเห็นว่าเนื้อหาในบทเรียนมีความเหมาะสมดี มีจุดประสงค์ในการสอนเพื่อให้นักเรียนสื่อสารด้วยการฟังและพูดในสถานการณ์ง่ายๆ ส่วนใหญ่ใช้เพลงประกอบการสอนทุกครั้งที่เข้าสอน ใช้เกมประกอบการสอนเฉพาะเนื้อหาที่เหมาะสม ได้รับความรู้จากภาษาอังกฤษจากการเข้ารับการอบรม วิธีสอนส่วนใหญ่ใช้การให้ฟังและร้องเพลง มีคู่มือการจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมภาษาอังกฤษอย่างเพียงพอ สื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ได้จากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ การวัดและประเมินผลส่วนใหญ่ใช้การสังเกตพฤติกรรมการเรียน โดยครูจัดทำเครื่องมือการสังเกตด้วยตนเอง

2. ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษของครู ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการสอน ด้านกิจ

กรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล มีปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนด้านความรู้ในเนื้อหาภาษาอังกฤษของครูมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

3. ครูภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สำเร็จการศึกษาวิชาเอกต่างกันมีปัญหาการสอนภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านความรู้ในเนื้อหาภาษาอังกฤษของครู ด้านกาเตรียมการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการวัดและประเมินผลพบว่าไม่แตกต่างกัน ครูที่สำเร็จการศึกษาวิชาเอกอื่นๆ มีปัญหาการสอนภาษาอังกฤษมากกว่าครูที่สำเร็จการศึกษาวิชาเอกหรือโทภาษาอังกฤษ

จันงค์ แสงอำไพ (2542). ได้ศึกษา ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม(ปอเนาะ) เขตการศึกษา 2 และเขตการศึกษา 3 พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเฉพาะงาน พบว่า งานประชุมเพื่อประสานแผนงานติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ งานวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงานการเรียนการสอน งานประชุมด้านการเรียนการสอน งานห้องสมุด ปัญหาการบริหารงานในลำดับมากตามลำดับ นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง.

อับดุลรอแม การ์อูมา.(2542). ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดปัตตานี.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า

1. ผลการศึกษาระดับปัญหาการสอนภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความรู้ของครู ด้านการเตรียมการสอน ด้าน

กิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการวัดผลประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านเนื้อหาที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการสอนภาษาอังกฤษของครูสอนภาษาอังกฤษ ที่จบสาขาวิชาเอกต่างกันในด้านความรู้ของครู ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ปรากฏผลดังนี้ ครูสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่จบสาขาวิชาเอกต่างกันมีปัญหาการสอนภาษาอังกฤษทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่จบสาขาวิชาเอกอื่นๆ มีปัญหาการสอนภาษาอังกฤษมากกว่าครูที่จบสาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ

3. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการสอนภาษาอังกฤษของครูสอนภาษาอังกฤษที่มีประสบการณ์ในการสอนภาษาอังกฤษต่างกันในด้านความรู้ของครู ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผล ปรากฏผลดังนี้ ครูสอนภาษาอังกฤษที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาการสอนภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูสอนภาษาอังกฤษที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 5 ปี มีปัญหาการสอนภาษาอังกฤษด้านความรู้ของครู ด้านเนื้อหาและด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าครูภาษาอังกฤษที่มีประสบการณ์การสอนภาษาอังกฤษ 5 – 10 ปี และมากกว่า 10 ปี

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหา การสอนภาษาอังกฤษของครูสอนภาษาอังกฤษที่ผ่านการอบรมการสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีการอบรมที่ต่างกันในด้านความรู้ของครู ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผล ปรากฏผลดังนี้ ครูสอนภาษาอังกฤษที่ผ่านการอบรมการสอนภาษาอังกฤษ ด้วยวิธีการอบรมทางตรงและการอบรมทางไกลมีระดับ ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษด้านความรู้ของครู ด้านเนื้อหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูสอนภาษาอังกฤษที่ผ่านการอบรมการสอนภาษาอังกฤษด้วยวิธีการอบรมทางไกลมีระดับการสอนภาษาอังกฤษด้านความรู้ของครู และด้านเนื้อหาแตกต่างจากครูสอนภาษาอังกฤษที่ผ่านการอบรมการสอนภาษาอังกฤษ ด้วยวิธีการอบรมทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูสอนภาษาอังกฤษที่ผ่านการอบรมการสอนภาษาอังกฤษด้วยวิธีการอบรมทางไกล มีปัญหาการสอนภาษาอังกฤษด้านความรู้ของครู และด้านเนื้อหามากกว่าครูสอนภาษาอังกฤษที่ผ่านการอบรมการสอนภาษาอังกฤษด้วยวิธีการทางตรง

เกษตรชัย และหิมและคณะ(2547) ได้ศึกษา การศึกษารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอาหรับในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

1. ครูสอนภาษาอาหรับในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการวางแผนการสอน โดยมีการวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหาและคาบเวลาเรียน ทำประมวล การสอน ทำกำหนดการสอน และทำแผนการสอน

2. ครูสอนภาษาอาหรับในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเลือกเทคนิคการสอนสำหรับการสอนภาษาอาหรับที่หลากหลายเทคนิควิธี

3. ครูสอนภาษาอาหรับในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเลือกใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนสำหรับการสอนภาษาอาหรับ ที่หลากหลายประเภท

4. ครูสอนภาษาอาหรับในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการประเมินผลการเรียนหลังเรียนมากที่สุด รองลงมาประเมินระหว่างเรียน และก่อนเรียน โดยใช้วิธีการสังเกตมากที่สุด รองลงมาการทดสอบวัดความสามารถจริง การสอบถามการรายงานตนเอง การทำแฟ้มสะสมงาน การสัมภาษณ์ และวิธีการบันทึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะสรุปได้ว่า การสอนเป็นหัวใจที่สำคัญของการจัดการศึกษาที่จะให้ดำเนินการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งที่ผู้วิจัยได้กำหนดหลักความสำคัญ ดังนี้

1. ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน
4. ด้านการวัดผลและประเมินผล

ในด้านงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นประเด็นต้นๆ ในการศึกษาวิจัย และในขณะเดียวกัน ปัญหาทั้งหมดทั้งสี่ด้านไม่แตกต่างกัน ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบและสามารถที่จะดำเนินการก็ควรคำนึงถึงประเด็นหลักในทั้งหมด 4 ด้านนี้ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป